

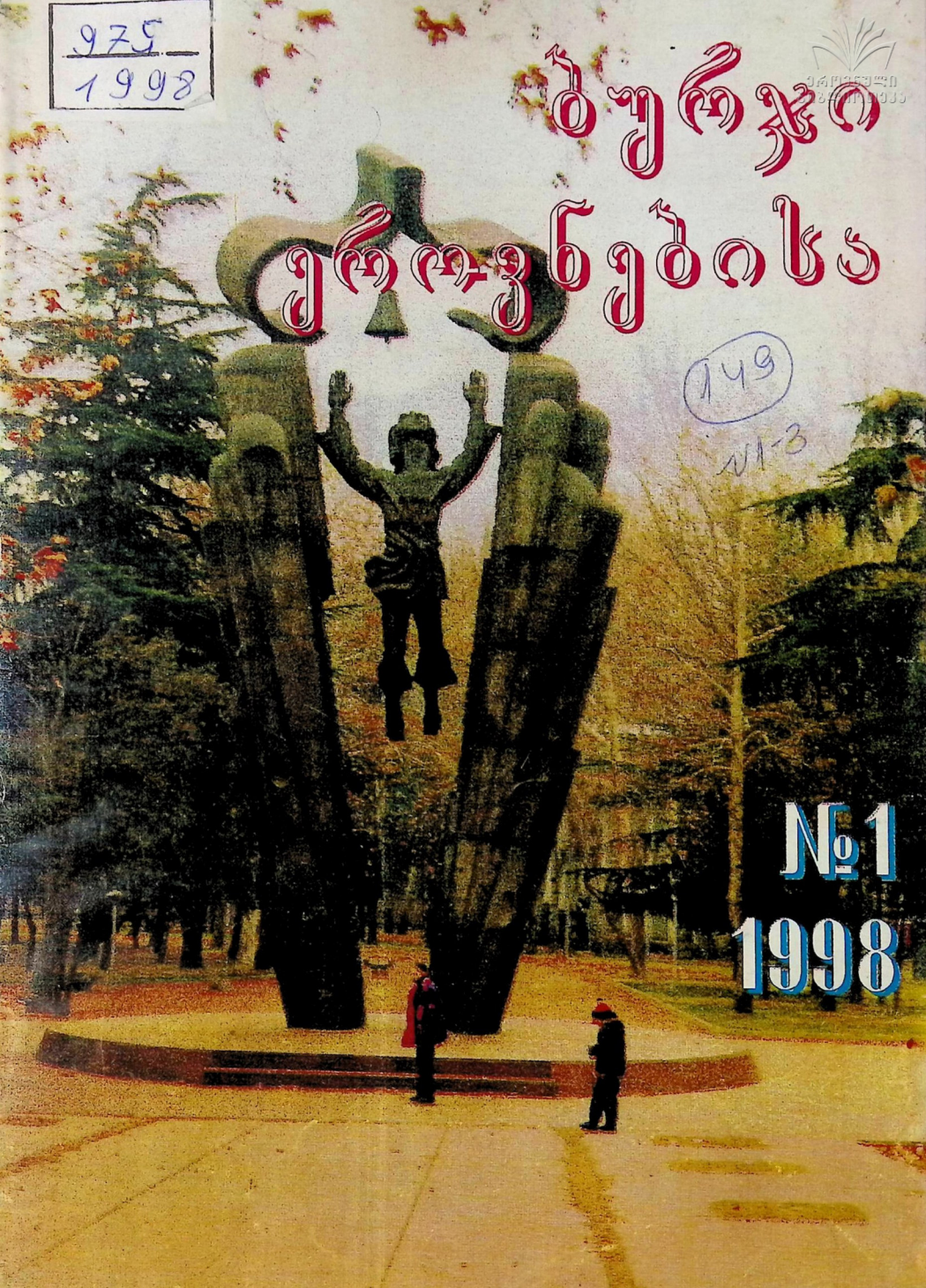
975
1998

საქართველოს
საბჭოთავო
მედიის ცენტრი
1998

ბუნების განმანათლებელი

149
21-3

№1
1998

ბესარიონ
ჯორჯანიას
საზოგადოების
შუქნალი

მთავარი რედაქტორი
გიორგი გოგლაშვილი

მთავარი რედაქტორის მოადგილე
იოსებ ჭუმბურიძე

პასუხისმგებელი მდივანი
კახა გაბუნია

რედაქტორები:
ციცინო (ნინო)
კვანტალიანი,
მარინე კიკნაშვილი,
ნანა ლოლაძე,
რამაზ ქურდაძე,
ნინო ჭუმბურიძე.

მხატვრული რედაქტორი
ირაკლი ავალიანი

რედაქციის პაგმა
მია კობახიძე

სარედაქციო საბჭო
გენადი ბურჭულაძე,
ლეილა გეგუშაძე,
ქეთევან დათუკიშვილი,
რუსუდან ლანდია,
ნანა ურთაშვილი,
ჭაბუკა ქირია,
მიხეილ ქურდიანი,
გიორგი წიბახაშვილი,
თამაზ ხმალაძე,
ნინო ჯორჯანიძე.

მორიგე რედაქტორი
ნინო ჭუმბურიძე

„ბურჯი ეროვნების“
რეგისტრირებული საქართველოს
იუსტიციის სამინისტროში, 1686.

მისამართი:

პ. ნეგოროყვას ქ. №8,
ტ. 99-80-46

ინდექსი 76016

ბესარიონ ჯორჯანიას საზოგადოების გაზეთის
„ბურჯი ეროვნებისას“ პირველი ნომერი 1995
წლის ივლისში გამოვეცით. აქედან მოყოლებული
ყოველთვიურად ვხვდებით მკითხველს. საქმის დაწყე-
ბისას ასე ვფიქრობდით: „ჩვენი გაზეთის ძირითადი მიზანია
ქართული ენის სამსახური; გაზეთი იზრუნებს სალიტე-
რატურო ქართული ენის მოვლა-პატრონობაზე; პოპულარი-
ზაციას გაუწევს სალიტერატურო ქართული ენის ნორმებს;
იბრძოლებს მისი სიწმინდის დაცვისათვის; გააშუქებს ენა-
სთან დაკავშირებულ ზოგად საკითხებს; წარმოაჩენს და
პატივს მიაგებს ქართული ენისა და კულტურის ამავდარ
მსახურთ; გამოაქვეყნებს სალიტერატურო ქართული ენისა
თუ ხალხური მეტყველების რჩეულ ნიმუშებს (მხატვრულ
ნაშრომებს), მივიწყებულ ლექსიკურ ერთეულებს (ძველ
ქართულსა თუ დიალექტებში დადასტურებულთ).... ამ მი-
ზნების შესრულება იოლი არ გვეჩვენება. ვეცდებით,
რთულ გზაზე ღირსეულად ვიაროთ“ (ბურჯი ეროვნებისა,
№1, 1995 წ.)

ახლა, როცა ჩვენს მკითხველს გაზეთ „ბურჯი ეროვნები-
სას“ 29-ე ნომერი (1997 წლის დეკემბრისა) აქვს ხელთ, შე-
უძლია განსაჯოს, შემოქმედებითმა ჯგუფმა როგორ შეა-
სრულა დანაპირები... ყოველ შემთხვევაში გულწრფელად
ეცდილობდით, მკითხველთან პირნათელი ვყოფილიყავით...

მრავალგზის მივუბრუნდით სკოლის პრობლემებს;
ეცდილობდით დავხმარებოდით მოსწავლეებსა თუ აბიტუ-
რიენტებს; არც ნორჩი ქართველები დაგვეიწყებია - ქა-
რთული ენისა და საქართველოს სვალინდელი ბატონ-პა-
ტრონები...

და დღეს, ვფიქრობთ, დადგა დრო, იმავე მიზნებით, იმავე
პრობლემებზე ჟურნალიდან ვესაუბროთ ჩვენს ერთგულ
მკითხველს.

დიახ, ყოველთვიური ჟურნალი „ბურჯი ეროვნებისა“
1998 წელს გილოცავთ და გამარჯვებას გისურვებთ.

წინასწარი მადლობა ყველას, ვინც გვიე-
რთგულებს!

წინასწარი მადლობა ყველას, ვინც თანა-
გვეგრძნობს!

ბურჯი ეროვნებისა

უმთავრესი ბურჯი ეროვნებისა
გახლავთ სამშობლოებსა
ეროვნული
ბიზნესიაქობა

1998 წელი №1 იანვარი BURJI EROVNEBISA ფასი 1 ლარი

პროზა

საუბნო პროზა

მიმართვა რექტორთა საბჭოს თავმჯდომარეს, ქართველოლოგიური კვლევის კიდევ ერთი აკადემიკოს როინ მეტრეველს 2 ზურა უცხოეთში 16

პულოსავთი

ანა და სტილი

ღვთაებრივი კარნახით 3 ლ. გომისაძე - ცოტა რამ ზეპირი და წერითი მეტყველების თაობაზე 17

თვალსაზრისი

ანა მთისა და ბარისა

ბ. ჰორბენაძე - ქართული სალიტერატურო ენის პერიოდიზაციისათვის 4 6. შარაშენიძე - იმერული ლექსიკიდან 18

სახელმწიფო ანა

თვალსაზრისი

ბენედიქტ რუში - ენობრივი პოლიტიკის ფრანგული მაგალითი 6 მ. შერდინანი - რუსთაველი-ნიზამი

ადიდავს სული ჩვეი უფალსა

8 (გეგფის ტყაოსანი" როგორც სათაური სემიოტიკური თვალსაზრისით) 19

ლ. მონღე - წმინდა ნინოლბა

პრის სულიანი მათემატიკა

ნიკო ქაყაძის - 100

ღირსი მამა - იმერეთის ეპისკოპოსი გაბრიელ ქიქოძე 9 ა. გეგფის - სიკეთის ხევის ორიოდე მარცვალი 21

წიგნის სხვაობა

ღვთაების ინტერესების დამცველ მეცნიერზე და მოღვაწეზე 22

სტრუქტურათა

ნაკლებობას არ განვიცდით, მაგრამ... 10 ბ. შინჭარაშელი - მცირე მოგონება დიდ ლეონოვსა 24

რ. ანა ჩვენი...

რ. ანა ჩვენი...

"ჯილდო" ღვთაების სამსახურისათვის ორიოდე შეკითხვა ტელევიზიის მუშაკებს 11 ენობრივი პოლიტიკის ქართული მაგალითი" 24

პროზატიკის წარმოება

ანაბანა

ლ. გეგფისაძე - რიცხვითი სახელთა ბრუნვა (რშიაძე - ხვითო 25
ცალკე და არსებითთან ერთად 11 დამოცანები 25
მ. შარაშენიძე - ვაჟა-ფშაველას პროზა 11 მოგონებით პატარებს 25

თიბართა რაქტორთა საბჭოს თაქვეჯლომარს, აკალეიქოს რონი მებრეველს

ბატონო როინ,

მოგესხენებათ, ქართულის, როგორც სახელმწიფო ენის, ფუნქციონირების, შესწავლისა თუ სწავლების საკითხების მოგვარება თითოეული ჩვენგანის სისხლხორცეული საქმეა.

ამჯერად თქვენი ყურადღება ქართული ენის, როგორც საგნის, სწავლების მიმართ გვესურს გაემახვილოთ.

იყო დრო, როცა საქართველოს ყველა უმაღლეს სასწავლებელში საკვლადებულო იყო მისაღები გამოცდების ჩაბარება ქართულ ენასა და ლიტერატურაში; ყველა სპეციალობაზე ისწავლებოდა ქართული ენა, როგორც საკვლადებულო საგანი... ეს არცთუ შორეულ წარსულში იყო.

სახელმწიფო დამოუკიდებლობის მოპოვება და ეროვნული ხელისუფლების მოსვლა ამ საქმეს, სამწუხაროდ, არ წასდგომია სასიკეთოდ...

უმაღლეს სასწავლებელთა ერთმა ნაწილმა მისაღები გამოცდების დროს კონკურსის გამარტივება ქართული ენის ხარჯზე მოახდინა: გამოცდები ქართულ ენასა და ლიტერატურაში მოიხსნა იქ, სადაც კონკურსი არ იყო დიდი; აბიტურიენტთათვის საქმის გაიოლების მიზნით ზოგან წერიით გამოცდა ზეპირით შეიცვალა; ზოგ უმაღლეს სასწავლებელში საერთოდ უარი ეთქვა მისაღებ გამოცდებს...

ფაქტია, დღეს (ჩვენდა საუბედუროდ) ჩვენი სკოლა - ზოგადსაგანმანათლებლო სასწავლებელი - ვერ უზრუნველყოფს მომავალი აბიტურიენტისათვის პროგრამით გათვალისწინებული ცოდნის მინიმუმის მიცემასაც კი (ბედნიერი გამონაკლისები, რა თქმა უნდა, არსებობს...). ასეთ ვითარებაში მისაღები გამოცდები არის ის ბარიერი, რომელიც მოსწავლეს აიძულებს (დიახ, ვაღიარებთ, რომ ეს იძულებაა!) ისწავლოს მშობლიური ენა და ლიტერატურა. უარის თქმა მისაღებ გამოცდებზე, ანდა მისთვის ფორმალური ხასიათის მიცემა ამ იძულებისაგან თავის დახსნა და, ცხადია, უარყოფითი შედეგიც არ აყვებებს: ჩვენ გვაქვს უამრავი მასალა (გამოკითხვის შედეგები), რაც ამ ფაქტს ადასტურებს... მდგომარეობა საგანგაშოა. აბიტურიენტებს (და უკვე სტუდენტებს) წარმოდგენა არა აქვთ ელემენტარულ საკითხებზე (თუნდაც: როდის შეიქმნა ქართული დამწერლობა... არ შეუძლიათ დაასახელონ ილიას, აკაკისა თუ ვაჟას რამდენიმე ნაწარმოები...).

ქართული ენის ღირსების შელახვად უნდა გავიაზროთ ის ფაქტიც, რომ ზოგ უმაღლეს სასწავლებელში მისაღებ გამოცდებზე ქართული ენისა და ლიტერატურის შეფასება ხდება ორჯერ უფრო დაბალი ქულებით, ვიდრე სხვა (ე.წ. „მაპროფილებელი“) საგნებისა.

სამოცდაათიანი წლებიდან მოყოლებული, ქართული ენა ისწავლებოდა ყველა უმაღლესი სასწავლებლის ყველა სპეციალობაზე დღეს ეს ვითარება შეიცვალა. ზოგ უმაღლეს სასწავლებელში (ფაკულტეტზე, სპეციალობაზე) სწავლების ენა არაა ქართული; ქართულ ფაკულტეტებზე ქართული ენა ადარა საკვლადებულო საგანი: ზოგან არჩევით საგანია ნუსხაში მოხვდა, ზოგან ფაკულტატურ საგანთა სიაში და რექტორის, დეკანისა თუ უბრალო მოხელის გადასაწყვეტია, სახელმწიფო ენა ისწავლებოდეს თუ არა საქართველოს უმაღლეს სასწავლებელში...

მსგავსი ფაქტები, რაც სახელმწიფო უმაღლეს სასწავლებლებში ხდება, თავისთავად „მაგალითია“ არასახელმწიფო სასწავლებელთათვის და ადვილი წარმოსადგენია, ამ თვალსაზრისით რა ხდება იქ...

ბატონო როინ, ჩვენთვის ცხადია, რომ სახელმწიფო ენა სახელმწიფოს ზრუნვის საგანი უნდა იყოს და შესაბამისი საკანონმდებლო აქტები უნდა განამყარებდეს მის პოზიციებს. მაგრამ სანამ ეს აქტები შეიქმნება, მდგომარეობა კიდევ უფრო დამძიმდება და მის გამოსწორებას გაცილებით მეტი ძალისხმევა დასჭირდება, ვიდრე დღესაა საჭირო.

მოგმართათ თხოვნით, რექტორთა საბჭოს მსჯელობის საგნად აქციოთ აქ დასმული საკითხები და მიიღოს საჭირო გადაწყვეტილება.

ჩვენი წინადადებებია: ა) ყველა უმაღლეს სასწავლებელში მისაღებ გამოცდებზე საკვლადებულო საგნად აღდგეს წერიით გამოცდა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში; ბ) ქართულ ენასა და ლიტერატურაში აბიტურიენტთა ცოდნის დონის შეფასება მოხდეს ქულათა ისეთივე რაოდენობით, როგორც ეს ხდება სხვა საგნებში; გ) ყველა სახის უმაღლეს სასწავლებელში, ყველა სპეციალობაზე საკვლადებულო სასწავლო საგნად აღდგეს ქართული ენა.

ბესარიონ ჯორბენაძის საზოგადოების გამგეობის სახელით
საზოგადოების თავმჯდომარე
პროფესორი ბიჭობი ბერუაშვილი
16.11.1998 წ.

ღვთაებრივი კარნახები

კოტეჯ-კადემიკოსს ანა მალანდამს აღიარება და პრემიები არ აკლია. იგი ყველაზე დიდი ეროვნული ჯილდოს - რუსთაველის პრემიის მფლობელია. მაგრამ ჩვენი საზოგადოების ყურადღება მაინც მიაპყრო ახლახან პოეტისათვის საქართველოს სახელმწიფო პრემიის მინიჭებამ. ამას აქვს თავისი ახსნა: ანა კალანდაძეს, ამჯერად, პრემია პუბლიცისტური ნაწარმოებისათვის მიენიჭა. აქ იგულისხმება წერდლები, რომლებიც პეტრის ბოლო ორტომეულის მეორე ტომში შევიდა. საქართველოში ბავშვმაც კი იცის

ამ ორტომეულის პირველი ტომის, ანუ ანას ლირიკული შედევრების ფასი. მაგრამ მეორე ტომს მაინც პრინციპული მნიშვნელობა აქვს: იგი აქორწყლებს ანას ოპონენტთა აზრს (ასეთთა არსებობაზე თავის დროზე გურამ ასათიანი მხოთოთებდა, თითქოს, პოეტქალს აქტიური მოქალაქეობრივი პოზიცია არ გააჩნდეს).

წაკითხეთ ანას ორტომეულის მეორე ტომი (პირველი, გვეჯერა, თითქმის ზეპირად იცით) და ამ აზრის უსაფუძვლოებაში დარწმუნდებით.

ჩვენ კი ვულოცავთ პოეზიის დედოფალს კიდევ ერთ აღიარებას. გუსტრებზე დღევანდლობას და იმ ადვოკატობრივი კარნახის* დაუსრულებლობას, რითაც მისი შედევრები იბადლებინ.

(ი. ა. შ. შაბაძე)

გთავაზობთ ორიოდვე ფრაგმენტს ანას მეორე ტომიდან - ჩვენი „ჟურნალი“

გამოიღვას ჩვენმა ეროვნულმა სულმა, ეროვნულმა თვითშეგნებამ. ჩვენი წინარებისათვის მარად სალოცოე, მაგრამ შემდეგ ხეცრანეკე უარყოფილი და უდგომად დაიწყებული „მახული, ენა, სარწმუნოება“ გაეჩისქნეთ და გულში სამუდამოდ ჩაემაჩნეთ. დაიწყეთ მშობლიურ ენაზე ზრუნვა. გულმოდგინებით ეცადეთლომე წაქცეული ჯვრის აღმართვას. მისიეა და რთული თავისუფალი, დამოუკიდებელი საქართველოს გზა! იქნებ ააკონ გეგმა შედისთვისაც მოგვემჩინა: „ყოველი გვეუცა ადამიანებისა მიოღოდ მაშინ დამოსახურებს პატრიარქისა და გაეჩინება. რიგისაც დირსუეულად, დარბაზსურად იცავს თავისს საზოგადო ინტერესებსა...“ იქნებ დიდთა წინაპრთა „მოქნილი პოლტიკაც“ გაგვესჩენინა, რასაც ასე მოხერხებულად იყენებდნენ „შეგონების“ ეპოს?

საერთო საქმეს ერთად ამოუვადებთ მხარში. ჭეშმარიტად, მხოლოდ საქმისადმი ერთგულება, პატიოსანი და მუყაითი შრომა შექმნის დამოუკიდებელი საქართველოს იმედინ საყრდენს. „მახული, ენა, სარწმუნოება“ - ჩვენი ხსნა მათ დაცვაას და შექარაშუნებას!

სასკოლო პროგრამების სირთულეზე ბევრი თქმულა და დაწერილა. ამ ბოლო ხანებში მაინც ამ სირთულემ ერთნაირად შეაშთათხა ყველა - მოსწავლე და მასწავლებელი. მშობლები და ყოველი რვათი მოქალაქე. ვისთვისაც სულერთი არაა ჩვენი მიზანკალი თათბის ბუდი. სწორედ ამიტომ ჩავფასება დიდი იმდენ ქართველი ენისა და ლიტერატურის სწავლების პროექტმა პროექტმა „საქართველოში უნივერსიტეტების განვითარების ტენდენცია“.

აჲდ არნ. ჩიქობავას ნათქვამს მოვფიქრებ: ისწავლება ბევრი და შედეგი კი ისაა, რომ საფუძვლიანად არაფერი არ იცო. ცნობილია მისი სკოლის მოზანი ვერ იქნება, მოსწავლეს ათსათიანი სამუშაო დღე არ ჰყოფინს, ბევრს ვასწავლიდა და ზერედილო.

როელი პროგრამებით გამოიწვეულ სასწავლო დროის სიმცირეს ჰქვადოვებოც უშითან - რამდენ აუცილებელსა და საჭიროს უნდა შეეხოს მოსწავლის ფხიზელი გონება, მაგრამ ამის საშუა-

ლებს არ იძლევიან ჩვენი ახლანდელი პროგრამები. საშუალო სკოლიდან ისე ვასტურებთ, ვმასწავლს, რომ არაფერი იცის თანე მანახულზე და ნიყო ნიკოლაძესუო. სამარადიანად ჩივის ერთი მათგანი.

რამდენიმე წლის წინ ვაპირაოვდი დისკუსიას „მრავალი მადეისი“ ორგელე შეშობრებელ პედაგოგთა უმრავლესობა სკოლის აღიარებად ძირითად წყაროდ და ფესვად იმ სიცოცხლის ხოსა, რომლი ტოტებსაც უნდა დაეხსათ ქვეყნის, მამულის მახარადილელო და ძალ-ღონის მოძებევი ნაყოფი. მეც ამ აზრისა გახედლი ჩემს წერილში- „სკოლად სკოლის მერხიდან“. რომელიც „ახალგაზრდა კომუნისტმა“ გამოაქვეყნა 1974 წელს ახლაც ამ აზრს ვისარებ და ვაღიარებ, რომ სკოლა უნდა იდგეს თავისი მოწოდების სიმძლვესუ, რადენაც ფეია ძირი „ჩვენი კაცობისა“!

სკოლაში მთავარი მასწავლებელია. სკოლაში შექმნილი იდეალური პირობები ჯერ ამას გულისხმობს. თუ პედაგოგი მოწოდებით არაა პედაგოგი, მოვალეობის აღსრულება მხოლოდ ტანდაჯევა მისთვისაც და მოსწავლისთვისაც, ხომ ცნობილია (და გამოვყავლია კოდეც), რომ ბავშვს მხოლოდ მაშინ უყვარს მასწავლებელი და მისი საგანი, როცა მასწავლებლის ყოველი სიტყვა აღწევს მის გულამდე და რომ ის ასეა. მოსწავლის დიდი, სიყვამდვარი თვალბრუნებაც მანს. მისი ამ საგნის სიყვარულიდანაც და სკოლის ხალისით მომზადებიდანაც.

სკოლის ხელმძღვანელობა თვითმინიხითა უნდა უფრთხილდებოდეს ასეთ პედაგოგს. მისი ნიჭისა და უნარის სათანადო შეფასება უნდა შეეძლოს, რა უსიამოვნო დაბრკოლების გადალახვაც არ უნდა მოუხდეს, გამჭრიახი ხელმძღვანელის მოვალეობა ერთსა და მამულის წინაშე ხომ ესეცაა?!

კარგად მომზადებული პედაგოგები. საინტერესო გაკვეთილები... მაგრამ... მოსწავლეთა უმრავლესობის გულგრძობა... ესეც ხომ ხშირია. ცხადია, ერთი ჯგუფის 30 და 40 მოსწავლიდან ყველა ერთნაირი ნიჭის, მომზადებისა და გულისყურის ვერ იქნება. ამიტომ... თუელი კლდოვანზე ეცემა, მაგრამ ყველი თუელი მანინც მოუღლის შესაფერის ნიდაგს. - რომელსაც ასხენ ყურის სმენად, ისმინენ!

21066

ქართული სალიტერატურო ენის პერიოდიზაციის შესახებ არაა აზრთა ერთგვარობა: გამოყოფენ სამ პერიოდს (ა. შანიძე), ორ პერიოდს (არნ. ჩიქობავა) და საერთოდ უარყოფენ პერიოდებად დაყოფის აუცილებლობას (რ. თვარაძე); ყველა წარმოდგენილ თვალსაზრისს ჰყავს მხარდამტერი... არსებობს განსხვავებული თვალსაზრისიც, რომელიც, ზეგნა აზრით, ნაკლებად ცნობილია (ამის მიზეზი, ვფიქრობთ, ისაა, რომ ეს თვალსაზრისი გრძელად მონოგრაფიის მცირე ნაწილია). მკითხველს ვთავაზობთ ბ. ჯორბენაძის თვალსაზრისს (შემოკლებულ ვარიანტს); უფრო გრძელი ვარიანტის გაცნობა მკითხველს შეუძლია მონოგრაფიაში „ქართული დიალექტოლოგია“, I თბ. 1989, გვ. 152-171.

ქართულ სალიტერატურო ენას სულ მცირე თხუთმეტი საუკუნის ისტორია აქვს ამ ხანგრძლივი დროის მანძილზე. ეპოქათა მოთხოვნილებების შესაბამისად რამდენჯერმე იცვალა ის პრინციპები, რომლებიც მას ედებოდა საფუძვლად. ამის მიხედვით შესაძლებლობა გვაქვს გამოვიყოს რამდენიმე პერიოდი მის განვითარებაში.

ბასარიონ ჯორბენაძე

ქართული სალიტერატურო ენის პერიოდიზაციისათვის

1. პირველი, საწყისი ეტაპია ძველი ქართული, კლასიკური სალიტერატურო ენა, V საუკუნიდან XI-XII საუკუნეებამდერი მომლისოკოსად ნიშნდობილია მკვეთრად გამოხატული კანონისებრება, აკრიძობა. კანონისებული ფორმების მკაცრად დაცვა, ორიენტაცია საეკლესიო თხზულებების ენაზე და, უკანარეს ყოვლისა, ბიბლიის თარგმანზე, რაც განაპირობებდა უცხოენოვანი (უბრძველესად - ძველი ბერძნული ენის) კალკების მინორავლებას.

რასაკვირველია, იმ რამდენიმე საუკუნის განმავლობაში იგი იცვლებოდა, იხევებოდა, სრულყოფდა თავის გამოხატულებითი საშუალებებს, მაგრამ ზოგადი ნიშან-თვისება, ერთობლივი ტენდენცია, დამოკიდებულება ცოცხალ მეტყველებასთან, არც საერთოდ, სალიტერატურო ენის ფუნქციონირების პირველადი არსებობისას ეროვნობის რჩებოდა ეს პრინციპი ვერ შეცვალა თვით გერაქონებული ხანმეტე და პოეტური ფორმების შენაცვლებამაც კი.

ამ პერიოდის სალიტერატურო ქართულს, რა თქმა უნდა, ოდინდელი ქართული ცოცხალი მეტყველება დაელო საფუძვლად, მაგრამ დროთა განმავლობაში სალიტერატურო და ცოცხალი მეტყველება დასცილდა ერთმანეთს, გაამიჯნა და სალიტერატურო ენის წესების მკაცრად დაცვა სახილვადობის განაღებულ ფუნქციონირების საქმედ იქცა, ხალხის სამეტყველო ენისა ფორმალური შექმნისას ოსტატურად. თვინესა და ეფთაქის ცხოვრების ადმწერს, გიორგი ხუცეს-მონაზონს, საერთოდ მიუწინადა იმის აღნიშვნა, რომ „სუცვისი იყ ეყესითარი კაცი იყო, რომელ პირსა მისსა მსოფლითა სიტყუა არა გამივიდოდა, არამედ ყოველივე საღმრთოთა და სულიეროთა“.

2. ქართული სალიტერატურო ენის განვითარების მცირე ეტაპი XI-XII საუკუნეებიდან იღებს სათავეს, როცა საერთო ლიტერატურის დამკვიდრებას არსებითი ცვლილებები მოჰყვება ენობრივი თვალსაზრისითაც: სალიტერატურო ენის განვითარება ცოცხალ მეტყველებასთან დაახლოების ნიშნით წარმდგარა. იმედირიულად, აღმოსავლური პოეზიის ზეგავლენით, ქართულში უხვად შემოვიდოდა სპარსული თუ არაბული წარმომავლობის სიტყვები.

ყოველმხრივ გამაროლებული ტენდენცია სამწერლობო ენის დაახლოების ხალხურ მეტყველებასთან იმავე დროს გარკვეულ შეზღუდვებსაც უნდა ექვემდებარებოდა, რადგან უამისოდ ენას სრული გაუბრალობის, გაპირინტოვლების საშიშროება ელის და ყოველ კერძო შემთხვევაში შესაძლოა ამ თუ იმ ინდივიდის პიროვნულ ჭირვეულობას დაჰყვეს.

საქართველოს პოლიტიკური ერთიანობის რუკევაში, ეროვნული და სახელმწიფოებრივი კონსოლიდაციის დასუსტებამ რეალური საფრთხე შეუქმნა ქართულ სალიტერატურო ენას.

და მასც, ისტორიული ბელადულმართობის გამო, ქართულ ენას არ ასცდა გადაგარების საფრთხე სხვა ენათა განუკითხავად მოძილებამ გარდუკალი შერყენის საშიშროება შეუქმნა მას. დარბასლური მეტყველება გარმიანული ჟარგონით იცვლებოდა. ენა კარგავს ეროვნულ ნიშანს, იყვება მარბაროზობით, უცხოური კალკებით, იფრტება, მოუქნელი და მყოფი ხდება.

3. ეს რეალური საფრთხე განსაკუთრებით XVII-XVIII საუკუნეებში დაუღდა ქართულ ენას.

უთუოდ ამგვარ ვითარებაზე რეაქციას წარმოადგენდა ანტონის სამი სტილის თეორია, რომელიც სათავეს ანტიკურ საბერძნეთში იღებს, ხოლო საქართველოში კოვრულიის გასთ შემოაღწია. თუმცა პრაქტიკულად მას გარკვეული წინამძღვრები საკუთრივ ქართულ საზოგადოებულში ჰქონდა: ცნობილია, რომ თეთი სულხან-საბა ორბელიანიც მიმართავდა სხვადასხვა სტილს სხვადასხვა ეპისის თხზულებებში.

ანტონმა ამ ტენდენციის დაკანონება სცადა.

სამი სტილის დამკვიდრებისას ანტონი აქტურად ჩაერა მადლი სტილის გამოშუშავებაშიმან ამჟამად მინათა უპირატესობა ძველ ქართულს, როგორც სასულიერო თხზულებების ენას, კერძოდ, თანე პეტრიწის სტილს, ოდინდეს მხოლოდ განადრენი იყო, გარკვეული ბაზისი, რომელსაც დაეფუნდა ანტონ კათალიკოსის მიერ თავისივე თეორიული წინამძღვრების მიხედვით შემოშუშავებული მძიმე, დვარტნილი, უკიდურესად გართულებული მეტყველება. იგი იმტრის, რომ უქეტეს ყოლად მისი თეორიული წინამძღვრები ძველი ქართული ენის ფორმალა მცდარ ინტერპრეტაცაზე იყო აგებული - ამის ნიშნების განუკითხავი გამოყენება თვის სახელმწიფო ფორმებს („ასწავლება“) და მისი.

იმედირიულად, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ თეთი გრამატიკული სისტემა ქართული ენისა ანტონმა ძირითადად მართებულად ააგო და მას, შეიძლება თიქვას, დღემდე არ დაუკარგავს მნიშვნელობა როგორც ენის სტრუქტურის ერთ-ერთ საინტერესო ინტერპრეტაცაას. მით უფრო განსაკუთრებულს

იყო ამ ნაწარმის მეტეორული დიქტიონი...
ფილა იმ დროისათვის. ესეც იყო მიზეზი იმისა, რომ ანტონის
გრამატიკულმა შეხედულებებმა თითქმის საყოველთაო ავტორიტეტზე მოიპოვა და მის მიერ დამკვიდრებული სამი სტილის
თეორია დამისი საუკუნის განმავლობაში ბატონობდა. სწორედ
ეს თეორია დაკლდა საფუძვლად ქართული სალიტერატურო
ენის მესამე ეტაპს.

თავისთავად ანტონის უთუოდ კეთილშობილური სული-
სკვეთება ამოქმედდა: იგი ქართული ენის დახვეწასა და გა-
მდიანობას ესწრაფებდა. მაგრამ XVIII საუკუნის საქართვე-
ლოისათვის სამი სტილის თეორია უტყვე ანაქრონიზმი აღიზნნდა
და ხელთახველობის, ძალდატანების აშკარა დადი ესეა.

ენობრივი კრიზისი XIX საუკუნის სამოციან წლებამდე
გაგრძელდა

მხოლოდ ცოცხალი კოლონიების შინაგანი განვითარების
ტენდენციასაა შეისახლბორცება გადაარჩენდა ქართულ ენას
სრული გადაგვირებისაგან.

4. ეს პროცესი XIX საუკუნის სამოციანი წლებიდან დაი-
წყო თერგდალეულთა მსევერებით და იგი უკვე მეთხუთხე
ეტაპზე ქართული სალიტერატურო ენის განვითარებისაა.

მოდრობა ახალი ქართული სალიტერატურო ენის დასა-
მკვიდრებლად ცარიულ ადგილზე არ დაწყებულა. მას საკმა-
ოდ მძლავრი წინამძღვრები ჰქონდა.

აქ რომ, იმხანად ქართულსავე სინამდვილეში არსებობდა
საქციება პოზიტორი აზრი ერთიანი ქართული სალიტერატურ-
ო ენის დამკვიდრების საფუძვლად ამათორი პრინცი-
პებს პრაქტიკულად ახორციელებდნენ გიორგი ერისთავი, ლა-
ვრენტე არდალანი, დანიელ ჭიჭინაძე და სხვანი.

წინადა ერთმეცნიერული თვალსაზრისით ქართული ენის
დახვეწისა და გაზაფხურების აუცილებლობის საკითხი დაი-
სხვა დაეთა სუბინაშეულის მიერ შედგენულ „ქართული ენის
მოკლე გრამატიკაში“, რომელიც 1855 წელს გამოქვეყნდა პე-
ტერბურგში რუსულ ენაზე სწორედ ამ ნაწარმში იყო დასა-
ბუთებული ქართული ორთოგრაფიის გამარტივების აუცილე-
ბლობა.

მორიგად არსებობდა ფრიად მძლავრი წინამძღვრები
ერთიანი ქართული სალიტერატურო ენის დასამკვიდრებლად.
საქრო იყო ამ წინამძღვრების სრულიყოფა. დახვეწა და
შემდგომ ამისა მათი ხორცშეხხხა და განუხრელი დამკვი-
დრება.

ეს მათა თერგდალეულთა დაკისრდა და უფინარეს ყო-
ვლისა მათ იდური წინამძღვრის— დილა ჭავჭავაძის.

ის რაც თეორიულად უდავო ჩანდა, პრაქტიკული განხორ-
ციელებისას მკვეთრ წინააღმდეგობას წააწყდა.

მაკვიდროლებად ერთიანი სალიტერატურო ენის პრობლემზე
უშუალოდ დაუკავშირდა ერთეული თეოთმყოფლობისა და
კონსოლიდაციის საკითხს.

უკვე მათა, რომ, როგორც ანტონ კაოლაკოსის კონცე-
ფციის მომხრეა, ასევე მის მოწინააღმდეგეებს ამომრავებდა
დედაქანის ჭეშმარიტი სუკარული, მისი განვრცობისა და და-
ხვეწის სურვილი. ამიტომაც გასათვალისწინებელია როგორც
ერთა, ასევე მეორე მხარის თვალსაზრისი და ამ თვალსაზრი-
სების დასამკვიდრებლად მოქმედობის საბუთიანობა.

ახალმა თაობამ დაამტკიცა, რომ მისი ენობრივი პოზიცია
კი არ წინააღმდეგობობდა მრავალსუკუნობიან ქართულ სა-
ლიტერატურო ენის ტრადიციას, არამედ, პირიქით, ამ ტრადი-
ციითი იყო ნაკვეთი და, მკვიდროვლად, აუცილებელიც ენის
სასუკოცხლო ძალების გასანდობლად. არსებითი იყო ისიც,
რომ მხოლოდ ამგვარი თვალსაზრისის საფუძველზე შექმნა-

ეპული სალიტერატურო ენა ზახვირდა
ქართველთა კონსოლიდაციის ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორი.
ახალი ქართული სალიტერატურო ენის დამკვიდრებამ სა-
ფუძვლად დაუდო ილია ჭავჭავაძის მიერ შექმნილ ქარ-
ბრიყო პროგრამას. მის მიერ ჩამოყალიბებული სამი არსებითი
დებულება დღესაც განსაზღვრავს ქართული სალიტერატურ-
ო ენის არსს:

ა) ენა ენობრდება და განვითარების ყოველ ახალ საფე-
ხურზე სასოვადილად უნდა გაითავალისწინოს და დანერგოს
ყოველგვარი სახეობა, რომელიც ენის შემდგომ დახვეწასა და
სრულყოფას განაპირობებს;

ბ) „სადაც აზრი არ არის, იქ ენა, რაც უნდა კარგი იყოს,
სულ უქმია“;

გ) „ახალი ენის კანონის დამდები“.
ენა უქმნა ერთი და ორი, თუნდაც ყოველმხრივ წარმოიქ-
ნილი, პიროვნების ნება-სურვილის არ ექმნებოდა. თუ
რეცალკეობდნენ მხოლოდ საყოველთაოდ გაავრცელეს და
დაამკვიდრეს ის მოწინავე ტენდენცია, რომელიც იმდრო-
ნიდელი ქართული მეწინავე სასოვადილების სულიერ მოთხო-
ვნილობას წარმოადგენდა.

XIX საუკუნის სამოციან წლებში აღებულმა გეზმა კეთი-
ლი ნაყოფი გამოიღო. ცოცხალი ქართული მეტყველების სა-
წყისებისავე მიზრუნებამ და ამასთანავე ევროპისაგან ტენ-
დენციამ, როგორც ითქვამს, განსაზღვრა ქართული სალიტერატურ-
ო ენის განვითარების შემდგომი გზა. იგი უშუალოდ
უკავშირდება ახალ ეტაპს ქართული სალიტერატურო ენის
განვითარებაში.

5. XX საუკუნის 10-20-იან წლებში ცხოვრების რევოლუ-
ციურმა გარდაქმნებმა, ქართული უნივერსიტეტის დაარსებამ,
ერთეული ეთნოშენების აღორძინებამ, ქართული ენის სახე-
ლმწიფო ენად გამოცხადებამ ახალი თვალსაწიერი გადაუ-
შალა ქართული სალიტერატურო ენას. მას პირობითად თანამე-
დროვე ქართული სალიტერატურო ენა შეიძლება ეწოდოს (მე-
ხუთე ეტაპი).

XX საუკუნის ოცინი წლებიდან უკვე გეგმაზომის მიე-
ცნიერულად გააზრებული ენობრივი პოლიტიკის სახეს ატა-
რებს ის, რაც ადრე მეტ-ნაკლებად სტიქიური ხასიათისა იყო
თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენას, რომელიც
ზოგი ნიშნით სხვაობს ახალი ქართული სალიტერატურო ენი-
საგან, ორიენტირება თბილისურ ქართულ მეტყველებაზე აქვს
აღებული და იმედროვლად პერმანენტულად მდიდრდება
ქართული ცოცხალი კოლონიისა და ძველი ქართული სალიტერატურ-
ო ენის ფორმებით. თბილისური მეტყველების ბადა-
ვარა ქართული მეტყველებაა, ხოლო მის დახვეწასა და გაზა-
ფაქიანებაში მეტ-ნაკლებად ქართული ენის ყველა კლასი იდე-
ბდა მონაწილეობდა.

თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენას პრივილეგი-
უდები:

ა) სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენისას მას სიმა-
ლულად გამოყენებული დამკვიდრებული ენა ქართული ლი-
ტერატურის კლასიკოსებისა, იტალიელი ხელოვნური ნორმე-
ბი — დამორბეული ცოცხალი ენისაგან;

ბ) უცვლელად რჩება ისეთი ლექსიკონი, მორფოლოგიური
თუ სინტაქსური ერთეულები, რომელიც სალიტერატურო ქარ-
თულში მხოლოდ მათა სახით გვხვდება.

პარადლექსი, მოცულე ფორმების არსებობისას; სალიტერატურ-
ო ენაში მკვიდრდება ის ფორმა, რომელიც ა) უფრო გავრცელებულია
კლასიკოსთა ენაში და გვეყება ქართული სალიტერატურო ენის
განვითარების ტენდენციას; ბ) გამა-
რისლებულია ქართული ენის დღესდღეობის განამატ-

უკვე გამოიწვიეს მოქმედების წესის შეცვლა. გარდა ამისა, კანონის მიღების მომენტში, 1994 წლის გაზაფხულზე, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების მიერ ამ საკითხის მიმართ გამოჩენილმა დიდმა ყურადღებამ, საზოგადოებას შესაძლებლობა მისცა გაეცნობიერებინა ფრანგული ენის გამოყენებასთან დაკავშირებული სარგებლობა. ხალხისათვის გასაკვირი გახდა, რომ საქმე ეხებოდა არა მხოლოდ და არა იმდენად რადიოსა და ტელეჟურნალისტების საკონტროლებას, არამედ ყველა სხვა ეკონომოსაც, რასაც გაცდილებით დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა.

ამ თვალსაზრისით საინტერესოა აღინიშნოს, რომ თუკი ევროკავშირის სამართლის ცნობა სულ უფრო და უფრო სავალდებულო ხდება ევროპის ქვეყნების ნაციონალური სამართლებრივი სისტემებისათვის, ენის საკითხებში ბრიუსელის კომისია ითვლიდა სწორედ, რომ „ეს საკითხები წვერი ქვეყნების კომპეტენციას განეკუთვნება“. ამრიგად, ყველა ქვეყანას შეუძლია სურვილისამებრ დაიცვას თავისი ენა, მიიღოს ამ უარეს პოტენციურული რეგლამენტაცია.

ამ სტატიაში მინდა შემოვთავაზოთ 1994 წლის ფრანგული კანონის შინაარსი და მოკლე მიმოხილვა და ჩამოვთვალო ის საშუალებები, რომელთაც იგი ფრანგული ენის დასაცავად ითვალისწინებს. მომდევნო წვერიში უფრო ვრცლად ვილაპარაკებ ამ კანონის „უკულტურულ“ ასპექტებზე, ანუ სიმღერის, კინოს და ა.შ. დაცვის თაობაზე.

კანონში გათვალისწინებულია სრულად სხვადასხვა ვითარებაში – მომხმარებლის ინფორმირება, მოსამსახურის დაცვა, აუდიო-ვიზუალური სექტორი, სამეცნიერო ღონისძიებები და გამოცემები, განათლება, საზოგადოებრივი სამსახურების საქმიანობა – რაც, შესაბამისად, განაპირობებს სენსიბილიზაციის (ყურადღების გამახვილების), მისთვის, კონტროლისა და სხვადასხვა სასაქციოს მქონეობებს. გარკვეულ შემთხვევებში კანონი ძალზე კონკრეტულია, მაგალითად, მომხმარებლის დაცვის სფეროში. სხვა შემთხვევებში იგი კმაყოფილდება საერთო ხასიათის მოთხოვნებით, რომელთაც არ შეიძლება ახდლეს სანქციები. ასეთია, მაგალითად, ზოგიერთი ის დებულება, რომელიც საერთაშორისო კოლექციუმებში ფრანგული ენის გამოყენებისათვის ხელის შეწყობას ითვალისწინებს.

მომხმარებლის ინფორმირება და დაცვა ერთ-ერთი იმ სექტორთანგანა, რომელშიც ეროვნული ენის გამოყენება ყველაზე ადრე იქნა რეგლამენტირებული და ყველაზე უმთავრად გაკონტროლებული. ფრანგული ენის გამოყენება სავალდებულოა საქონლისა და სერვისის (მომსახურების) დასახელების, შეთავაზების, აღწერის, მოხმარების წესისა თუ გარანტიის პირობებისთვის იგივე შეეხება რეკლამასაც – იქნება ის წერილობითი, სალაპარაკო თუ აუდიო-ვიზუალური, რომელიც ამ საქონელსა თუ სერვისს ახლავს. გათვალისწინებულია აგრეთვე, რომ უცხოური წარმოშობის პროდუქტების დასახელებაც ისევე იეთხოვებოდეს, ისმინებოდეს ან გაიგებოდეს ფრანგულად, როგორცაც უცხო ენაზე. ამ სფეროში ძალზე ბევრი შემოწმება ტარდება საბაბო სამსახურისა და იმ უწყების მიერაც, რომლის კომპეტენციაშიც კონკურენცია და მოხმარება შედის. კანონის დარღვევების შემთხვევაში ეს უწყებები უფლებამოსილი არიან აღძრან სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი (ჯარიმები). გარდა ამდენივე ენის დაცვაზე ზრუნვისა, მათ, ცხადია, ამორჩევთ მომხმარებლის სწორად ინფორმირების სურვილიც. იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ მოხმარებაში ქართული მომხმარებლის ინტერესებიც გათვალისწინებული იქნება მოხმარების წესებით თურქულად, ინგლისურად, არაბულად თუ იაპონურად ყოველივე ის ილიო გასაგები როდი გახლავთ!

მოსამსახურეთა დასაცავად კანონი ითვალისწინებს ფრანგული ენის სავალდებულო გამოყენებას ყველა დოკუმენტში, რომელშიც საუბარია მოსამსახურეთა მოვალეობებზე ან იმ დებულებებზე, რომლებიც ცოდნა ამ უკანასკნელთათვის აუცილებელია თავიანთი სამუშაოს შესასრულებლად (სამუშაოს ხასიათი, ინდივიდუალური კონტრაქტები, შინაგანაწესი, კოლექტიური შეთანხმებები). თუმცა, რასაკვირველია, შესაძლებელია ფრანგულთან ერთად დამატებით სხვა რომელიმე ენის გამოყენებაც რეგულარული შემოწმებები აქაც ტარდება, განსაკუთრებით. საფრანგოში დამკვიდრებულ უცხოურ საწარმოებსა და იმ ფრანგულ საწარმოებში, რომელთაც უცხოეთშიც ძლიერად აქვთ ფესვები გადგმული. პარალელურად, სახელმწიფო ორგანოები სენსიბილიზაციის (საზოგადოების ყურადღების მიპყრობის) აქციის შემკვეთი ცდილობენ დანახონ ამ საწარმოებს, რომ ფრანგული ენის უზღუდვით გამოიყენონ საზოგადოებრივ კომუნიკაციებზე, რასაც შეუძლია უარყოფითი გავლენა მოახდინოს მათ კონკურენტურაირანობასა და ეროვნული ბაზრის დაპყრობის სტრატეგიაზე.

სამეცნიერო სფეროში კანონი განსაზღვრავს მინიმალურ ვალდებულებებს, განსაკუთრებით, საფრანგოში ჩასატარებელი საერთაშორისო კოლექციუმების ფრანგ ორგანიზაციორათვის; ყველა მონაწილეს უნდა შეეძლოს ფრანგულად საუბარი, პროგრამულ დოკუმენტებს უნდა ახლდეს ფრანგული თარგმანი, მოსამხადებელ დოკუმენტებსა და ნაშრომთა ანგარიშებს, რომლებიც გამოქვეყნდება, რეზიუმე მანაც უნდა ჰქონდეთ ფრანგულ ენაზე. სათანადო ადგილი ერთბაშად კოლოკეციუმებში სინქრონული თარგმანისათვის საჭირო აპარატურასაც, ისევე, როგორც სამეცნიერო ჟურნალებისათვის დანახარების პოლიტიკას.

და ბოლოს, საზოგადოებრივ სამსახურებსაც შეუძლიათ გვიჩვენონ ფრანგული ენის გამოყენების მაგალითი ისინი ვალდებულნი არიან დაიცვან გარკვეული წესები: ყველა ხელშეკრულება, რომელიც დადება, შედგენილი უნდა იყოს ფრანგულად (გარდა კანონით გათვალისწინებული გამონაკლისებისა), მათი ინიციატივით ორგანიზებული ღონისძიებები უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სათარგმნი აპარატურით; მათ ეკრძალებათ იმ უცხოური გამოჩენილებების გამოყენება, რომელთა ფრანგული ეკვივალენტიც არსებობს, პუბლიკაციებს, რომელთაც ისინი საფრანგოში ავრცელებენ, რეზიუმე მანაც უნდა ახლდეს ფრანგულ ენაზე.

კანონის ეს ძირითადი დებულებები – კულტურისა და განათლების სექტორის გამოკლებით – გვიჩვენებს, თუ რა შეიძლება დაიხსოს მიზნად ვოლუნტარიტულმა პოლიტიკამ. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ დებულებათა უმრავლესობა გაცილებით შორს მიდის, ვიდრე ეროვნული ენის უზრუნველყოფის მიზნად საშუალებას იძლევა მფარველობა გაუწიოს მომხმარებელს, მოსამსახურეს, ეროვნული მეცნიერების აღმოჩენებს, აზროვნებისა და შრომის წესს.

თარგმანი
მაზაზ მანალიკვი
ჯეორის ფოსტა, 7 ანგარი, 1998,
№1(88)

თეთროულენ ერთი თეთროულ ხალხს უკავია დედამისის პირველ განსაზღვრულ სერვაცი განსაზღვრული მანძილი. განსაზღვრული ადგილი ანუ ტერიტორია რავერი იმადება. ვითარება, სასწრაფოს და მრავალდება ერთ ტერიტორიაზე ამის გამო იგი თავისთავად იმსჯელება ამ ტერიტორიისადმი ისეთი ბუნებრივი, სასაუთი და ცხოველი მისწრაფობით.

როგორიაღვ გამსჯელებული ხომღე ყოველი მოსიყვარულე შეილი მშობელი დედა-მამისადმი.

შეგნებული ადამიანისათვის სამშობლო და მშობელი ერთი მეორისადაა, ერთ მეორის მავთური და სწორი ცნება წესიერად განვითარებული, ვის ცალმხრობისა, სიღრმეხერის და სიმახინჯის შევრცობელი ადამიანის გულში იმდენივე ადგილი აქვს დათმობილი სამშობლოს, რამოდენიც მშობლების სიყვარულსა და პატივისცემას, მშობლების კეთილდღეობისათვის სრუნესასა და მათი ღირსების დაცვას.

ჩვენი - ქართველები- არასოდეს არ ვყოფილვართ ეუბნები უზნადღირნი. საკუთარ სამშობლოს მოკლებული ჩვენი სამშობლო ყოფილა და არის დედამისის ის პატარა ნაწილი, რომელიც ოქროს ხატებით ასვენია შავსა და კაცობის ზღვებს შუა და თვალმორაღებლებთან ჩაჩრილ გარს შემორტყმია ბუმბუკაზე კაკასიონის ქვით.

სიკეთე ჩვენი სამშობლოსი - იშვიათი მოხდენილობა და სიკეთეუც მისი გარეგნობისა, სისაღე და უბერობა მისი პატივის, საივლები რომელიც და უხვი მომცემლობა მისი ნიადგისა - იზიადება ამ ქვეყნისაკენ ყველა მოსახლური ერებს და უღვიძებს მათ გაუჩველებელ სურვილსა, რომ ხელში ჩაეგდით. დაპატრონებოდნენ და დაეხა კუთრობინათ იგი. ამიტომ პატარა საქართველოს ხანგრძლივი წარსულის მტეი ნაწილი წარმოადგენს ყოველ მხრიდან მოსუულ მტერთათ განსუწყვეტელ ბრძოლას და თუ უკანასკნელებს დაელოთ ტყვეა და თოფის წამალი, თუ მათ მოუღუუნდათ და დაუხილუნდათ ხმაღ-ხანჯალი, თუ მტერებმა მარტო კალთები ჩამოაცალეს ჩვენს სამშობლოს და დაპყრობა მისი მანაც ვერ შესძლეს, თუ ამ შეუწყვეტელი ხმლის ტრაგედია და გამუხლებული თოფის სროლაში გარაული ქართველი არ გაველურდა გონებითა და გონობით, თუ მიუხედავად სამშობლო პირობისა, ქართველებმა არამც თუ არ დაივიწყა წესი და მწვერდება, პირობითი, მოახერხა საკუთარი კულტურის შექმნა და სისრულის უმაღლეს წიგნდამღე აიყვანა ენა და მწიგნობრობა, ეს უნდა მიგაწეროთ იმ დაუეწყარი და მადლიანი პიროვნების დავაწლს. ვისი ხსოვნისათვისაც მადლიერი ქართველი ერს ძველადგანვე უძღვინა იანგვის მეთაობისმეტე დღე, ვის სახელსაც სამოხებნით იმიერების დღეს ყოველი როგინი ქართველი, ვისი სურათითაც იმშვენებენ დღეს ფურცლებს ქართული გამოცემანი.

წმ ნინომ დაბაღრა და დაარწმუნა ქართველები, რომ თეთროული მათგანი. გაურჩეულად წოდებისა და მდებარეობისა, სქესისა და უფლებისა, ატარებს დღისათვის მტკიუნულ უკვდავ სულსა და ამის გამო დიდი და პატარა ნათყვანი. თვისი და მახლობელი ერთი-მეორისა, ამასთან ყოველი მათგანი საყვარელი და სამაო არსებია დღისათვის. ჭეშმარიტი ღმერთი არავითარ შეწირულებას, არავი-

თარ მსხვერპლსა და ძღვენს, არავითარ სანახევრსა და სასუქარს არ თხოვს ჩვენგან გარდა იმისა, რომ მისგან მოცემულ სულს ვაწირობდე სინდელსა და უეცვობას, უგმობობა-ბა-გაუკეთსახობას, შეურაცხაბა-სიძულველს, ბიწურება-ბოროტებას უქმობას და სხვისი ნაოულარის მითვისებას.

ამ ახალმა მოძღვრებამ, ახალი სინათლის სხივმა გააღო, გაათრ, გაავლია და აამოძრაო ვარძართათვისაღან შეხუთულ-შეზოხილი ქართველი კაცის გონება თავისუფალი, შეგნებული და აზრანი ცხოვერებისათვის წმ ნინის ქიადგების დაძვედრებას საქართველოში თან მოჰყვა სასწავლებლებისა, მწიგნობრობისა და ერის სულიერი გამდიდრება-განვითარების აყვება სწორეთ ისე, როგორც განსუფლები მაცოცხლებელ მზეს თან მოჰყვებია ხომღე გავიძება, გავუწინქნა და გაშლა-აყვებობა ბუნებისა. ქართველი დარწმუნდა არმაზ-ხადგისა და მათ მსგავს კანონის არარსებაში. ქართველებმა ჩქარა დაანერეს, დაამტკიცეს და ნაცრად აქციეს უმსგავსი და უგონო კერპები პატრიარხისა და ცხოველმყოფელი ღვარის ამართეთ წმ ნინომ წაუშლელი სიბეზით ამაღსრა ქართველობის გულის ფიცარზე იესო მაცხოვრის უკვდავი სიტყვები... წარბაით ქართველი, მიიღად ახალ ქმნილებად გადმოქცა, როდესაც მის გულს მორჩად ეცხი წმ ნინოსაგან შემოტანილი ნათელმოსილი მოძღვრება საყვარელი ვიკატარბეული უროტიაროსი, რამეუ სიყვარული დღისათვის და და ყოველსა, რომელსა უყვარდა, დროსაგან შობილ არს და იცის ღმერთი, რომელსა არა უყვარდეს, მან არ იცის ღმერთი, რამეუღ ღმერთი სიყვარული არს. (თან. 4.7-8).

წმინდა ნინოობა

14 იანვარს (ან. ს. 27 იანვარს) არის ხსენება ნინოლისა და ღვინა რვეინსა მოხუცელთა სწორისა ნინოსი. გიჟაჰაჰოხი სსაქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ლეონიძეს (1860-1921)

ძალაბაჰის შამოქლაჰულ პარიანბს 1914 წელს გაამოცხადებულ ნინოზად

ასეთი მოძღვრების გაეღწამ ფიანდასად გადავალთა ქართველებს ქართველის სული და გული, შევათისა ერთი-მეორეს. ზეცკური ნეტარება განაცდევინა მოყვანისთვის თავდადებულებასში. ქვერთა, იობოლია. უფლურთა, ტანჯულთა, მამურობათა და ტვირთისძიმეთა შერბაღება-გაკეთაზვისა და შექმნა ის ერთობა, ის სოლიდარობა ქართველობასში, რომელსედაც ტენი შეანთხოეს აბუხარამ მტრებმა, რომელმაც შეგვანა საკუთარი მიწა-წყაღლი, საკუთარი ტერიტორია, მშობელი დედანასეთი საყვარელი და იობოლი მარგალიტეთი მეთურასი სამშობლო, ვინ იცის, რა ძედ-კრული და უშიდოე იქნებოდა ჩვენი სამშობლოს დედუნადელი მტერი, რომელსა, რომ მას არ მოეცნა დედა წმ ნინო, რომ იგი არ დასწავლებს წმ ნინოს მეოხებით ქრისტეანობას! ან იქნებოდა და დღეს ჩვენი სსენება?!

არა, დღე და დაუფსებელია ჩვენთვის წმ ნინოს დავაწლი და შრომა! მადლიერი ხსოვნა და შევილითი შეიღამდე პატივისცემა საკუთარი განმანათლებელისა, სა-

კუთარი მოციქულისა - ნინანია ერის კულტურისონისობისა, ერის თეთროვნობა-შეგნებისა... დღისო დღედაი ნინო, მოგვეც შეუცდომილი, ფართო შეგნება შეგნან ჩვენში ნაქადაგები ქრისტეანობისა და უნი დიდებულის სახელის მარადის ხსოვნა

ერუბრიკას უძღვება 6067 აგანაბანანი

ასული საუკუნის დამლევს თვლიყო... რანია გაკურნებული წერდა, რომ ქართულ ეკლესიას ჯერაც არ აყავდა წმინდანად შერაცხული მღვდელი თეოდორე თავდადებული, რომელიც ყოველი ქართველის ცნობიერებაში უკვე ღილი ხნის წინ წმინდანად იყო აღიარებული. ეს ფაქტი ბოლო საუკუნეების განმავლობაში საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მიხედვით უფლებამ მდგომარეობაზე მიუთითებდა.

და აი, XX საუკუნის დასასრულს, სამი საუკუნის წინათ თურქთაგან აქუწული თავდადებული მღვდლის - თეოდორე კველთელის წმინდა მღვდელმთავრად კანონიზაცია მოხდა. ეს აღესრულა 1995 წლის 19 სექტემბერს, საქართველოს მართლმადიდებელი ავტოკეფალური ეკლესიის გაფართოებულ კრებაზე ამავე დღეს წმინდანად იქნენ შერაცხილი ახალი დროის დეკანოზისილი საეკლესიო მოძღვარნი: გაბრიელ ეპისკოპოსი (ქიქოძე) აღექვსანდრე ეპისკოპოსი (თრიალხობრიძე), ალექსი ბერი (შუშინა), კათალიკოსი

ამბროსი (სელია) და ჩვენი საუკუნის მღვდელმთავრნი, დახვედრები 1924 წლის აგვისტოს მიწურულში. - ნანაია მტკრიპოსელიტი (ღვთაგა) სამღვდლო კრებულისათვის, რომელთა შორისაც არაან მღვდლები: გერმანე ჯავახიძე, სიმონ მჭედელი, იერიტოზ ნიკოლაძე და პროტოდაკანი ბუსაიანი კუხნიანიც ასევე, 1942 წლის 6 დეკემბრის სესიანი დღეს ოსვენციმის ბანაკში მოწამებრითად აღსრულებული არქიმანდრიტი გრიგოლ ფრანკე.

„ბურჯი ეროვნებისა“ მიზნად ისახავს მკითხველს გააცნოს საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ახალი წმინდანები. 1997 წლის დეკემბრის ნომერში არქიმანდრიტ გრიგოლ ფრანკის შესახებ გვეჩვენა საუბარი. დღეს ეპისკოპოსი გაბრიელ ქიქოძის დეკანოზი წარმოიქმნა შევეცდებით.

ლიჩსი მამა - იმპერატორის პეინსპოპოსნი ბაზრეილ ქიქოძე

ეპისკოპოსი გაბრიელ ქიქოძე (ერისკაცობაში გერასიმე) ცნობილი ყოველი განსწავლულობით. მეცნიერულ-განმანათლებლური და მოქალაქეობრივი მოღვაწეობით. დაიბადა სოფ. ბახეში, მღვდლის - მაქსიმე ქიქოძის ოჯახში. როგორც მელიქონი კლემენტეოზი წერს, „ვერათიარია სკოლა - ვერ შეძლეს იმ გერმანის დამპყრობის ბაჟშეის სულში, რა გერმანისთაც იყო გაბრიელი შეშეკული და შეკრიბობდა. ეს ღრმა რელიგიური რწმენა, ეს მუყაეობა და მოუწყინარობა რელიგიურ ვალდებულებათა შესრულებაში, ეს სულიერი სიფრთხილე, ეს მტლადრი ცრეშული, ხატის წინ მყუდრო, ბნელ ოთახში ნაფრქვევი, ეს მუხლებზე დღობა საათობით. ეს დღობობაში აპყრობილი ხელები, ყველა ის, რისაც განსვენებულ მღვდელმთავარს განცვიფრებაში მოჰკავდა მოსამსახურედ და მესადიდებლად პირები, ჩნდება და ვითარდება, შუამდებდა და მტკიცად მხოლოდ იმ სკოლაში, რომელსაც ყოველმა ოჯახში“.

დობდა აფხაზეთის და სამეგრელოს ეპარქიაც მისი მოღვაწეობის შედეგად 1800 აფხაზმა მიიღო ქრისტიანობა. სეპანოში მიორჯის მოგსაუბრობის შედეგად განმტკიცდა ქრისტიანული სრწმუნება დასავლეთში აიყო 200-ზე მეტი ეკლესია. შეკვირნიკორწმინდის, ბოქნიონის, მიქეის, კაცხის, იკორის ტაძრები, დარსდა ასამდე სამრევლო სკოლა, ქუთაისში გაიხსნა სასულიერ სემინარია და ქალთა სასწავლებელი. მრევლის განათლების მხნით მიუყუდ აბრეილი სწორად მოგსაუბრება ეპარქიის ფრგლებში, სოფლიდან სოფელში გადადიოდა, ხედებოდა და მძღვრებად სამწყოსო. მრევლზე დიდ გავლენას ახდენდა გაბრიელი ეპისკოპოსის პირიფრება. მისი პირადი მაგალითი: იგი საოცრად მოწყალე და ქველმოქმედი გახლდათ. მისი დეგეიზი იყო „მე არ მტკიანთარ ის, ყველდაფერი დევისაა“. მისი უბრალო და მარტი ხასიათი მის ტანისამოსშიც ჩნდება. საცხოვრებელ ოთახშიც მსმა-ჭამაშიც, სწორად მეულ ტანსაცმელში გამოსწობილი ბურ მოსამსახურე კურთხა ხოლმე. მით უფრო, როდესაც თეთიან ჭრ და შეშას, თოსიდა, საზრდოს უზიდავდა პირუტყვს „აუ სად ეკლესიაში“ უფუფუთაობას ნახავდა, თეთიან მოტყანდა ცოცხს ცთავისი ხელით ხვეტავდათ“ გაბრიელ ეპისკოპოსი მხოლოდ პირ დი ღორსებეთი შემეშულ ადამიანებს აკურთხებდა ეკლესიის მსხურებად. ანგარაშს არ უწყებდა არც თავად, არც მთავარს და არც სხვა მაღალი თანამდებობის პირს. მხოფონელს გარმეავც იცოდა მეფეზე: დიდა და პატარა, შორეული თუ ახლობული, თავ დი თუ გლეხი მისთვის ერთი იყო. უგანობობას არ მოითმენდა უსწერი ოხონებას არავის შეუსრულებდა.

გაბრიელ ქიქოძე თავდაპირველად სწავლობდა თბილისის სასულიერო საშარსო სასწავლებელში (1837-1839 წწ.), 1839 წლიდან თბილისის სასულიერო სემინარიაში განაგრძო სწავლა, საიდანაც გადავიდა ქ. უსკოვის, 1844 წელს კი პეტერბურგის სასულიერო სემინარიაში. შემდეგ სწავლა გააგრძელა პეტერბურგის სასულიერო აკადემიაში, რომელიც 1849 წელს დაამთავრა მაგისტრის ხარისხით. ამავე წელს იგი დაქორწინდა, დაბრუნდა სამშობლოში და თბილისის სასულიერო სემინარიაში დააწყო მოღვაწეობა ინსპექტორად და რექტორის თანაშემწედ საცილმსმეტეოლო საგნებში. 1851 წლიდან ფიზიკისა და მათემატიკის პროფესორი და ამ საგნებსა და საცილო სჯულის ასწავლის სემინარიაში. 1854 წელს აკურთხეს მღვდლად და ამ პერიოდში წერის ცნობილ ნაშრომს „ეკლესიული ფსიქოლოგიის საფუძვლები“.

გაბრიელ ქიქოძე სიცოცხლის ბოლომდე დევისა და ერის მსახურში იდგა. გარდაიცვალა 1896 წლის დეკემბერში დიდსეფობა იყო და მღვდელმთავრის დაქრძალვა შეუძლებელი გახც 46 დღის განმავლობაში ეთხოვებოდა მღვდელმთავარს სრული, საქართველო და ამ დროის მანძილზე მისი გეგმა არ გახრწინდა მისი დასაფლავების დღეს ილია ჭავჭავაძემ წარმოთქვა სტყვა, რომელზეც გაბრიელ ეპისკოპოსს უწოდებდა „სისხლსა ხორცს, რომელმაც იოლდა, რა ტკივილით იმტკივნეულოს, რა სწარულით იწუგეშოს“.

ამავე წლებში მას მძიმე ტრავმების გადატანა მოუხდა. სულ მოკლე დროში დაკარგა მუცელი და ხუთი შვილი. 1856 წელს გაბრიელ ქიქოძე ბერად აღიკვეცა: 1858 წელს დაინშნა დაიეთ, გარეჯის არქიმანდრიტად, იმავე წელს - გორის ეპისკოპოსად, ხოლო 1860 წლიდან იგი იმერეთის ეპისკოპოსი. გაბრიელ ქიქოძის თანამებრეოვენი იხსენიებდნენ როგორც „უნრეიერეს და ყოვლად შეშინაზე მოძღვართ-მოძღვარს“, ადარებდნენ „ეკლესიის თეთი პირველ წმინდა მოძღვრებს“; უწოდებდნენ „საკვირვებელ პედაგოგს“, „არამკველდებრივ სიტყვის მეფეს“, „სიმართლის მასწავლებელს“.

დროის მამა წმ. გაბრიელ დიკარძელუდა ეკლესიის დღესმშობლის სახელობის ტაძარში.

გაბრიელ ეპისკოპოსის გამგებობაში იმერეთის გარდა შექო-

ამომავალი არაა... - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, არნ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორის განცხადებით, თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, ქართული ენის სახელმწიფო კომისიის წევრი...

- ბატონო ავთანდილ, გასრულდა სამი წელი მას შემდეგ რაც შეიქმნა ქართული ენის სახელმწიფო კომისია, რომლის თავმჯდომარეა ქვეყნის პრეზიდენტი ელუარდ შვეარდნაძე. გასულ წელს შეიქმნა საქართველოს ენის სახელმწიფო პალატა (თავმჯდომარე ლევან დვინჯილია)... ასე რომ, ქართული ენის ინტერესების დამცველი თუ მასზე მზრუნველი სტრუქტურების ნაკლებობას არ განვიცდი... თქვენი აზრით, რა შედეგები მოჰყვა აღნიშნულ სტრუქტურის შექმნას და სადღეისოდ არ პრობლემები დგას სახელმწიფო ენის წინაშე?

- საქართველოს სახელმწიფოებრიობის განვითარების თანამედროვე ტაპზე, სხვადა და სხვათა შორის, ერთი განსაკუთრებულად მძვავე რეალობის წინაშე აღმოჩნდით: რაც უფრო მეტად ფართოვდება საერთაშორისო ურთიერთობის სახელები, მით უფრო მეტი საფრთხე ექმნება მცირერიცხოვანი და თანამედროვე სამეცნიერო-ტექნიკური განვითარების თვალსაზრისით ჩამორჩენილი ქვეყნების სახელმწიფო ენების ფუნქციონირებას, სხვადასხვა კუთხით იხლუდება მშობლიური ენის გამოყენების სფეროები ჩვენს დღევანდელ სინამდვილეში ეს ფაქტი შეუარაღებელი თვალსაყვირად ნათლად ჩანს.

ამდენად, ახალ ვითარებაში (საერთაშორისო ურთიერთობების ფართო ქსელი; თავისუფალი ეკონომიკა; თავისუფალი, ღია ინფორმაცია; ტექნიკური პროგრესის სწრაფი შემოჭრა და განათლების სფეროს „ინტერნაციონალიზაცია“...) ენობრივი პოლიტიკის სფეროს სიმძვავე, თუ არ მოემატა, არ მოჰკლებია ერთი მხრივ დგას სახელმწიფოს ინტერესები პროგრესულ კაცობრიობასთან თანარსებობის თვალსაზრისით, მეორე მხრივ კი - მშობლიური ენის, როგორც სახელმწიფო ენის, რეალურად შენარჩუნებისა და განვითარების პრობლემა. პროგრესზე უარის თქმა შეუძლებელია, მაგრამ არც იმის დათმობა შეუძლება, რაც ჩვენს ეროვნული თვითმყოფობის პირველი განმსაზღვრელი და ჩვენი არსებობის უმთავრესი აზრია ამიტომაც უადრესად აქტუალურია „ოქროს შუადღის“ ოპტიმალური გამოვლის მონახვა ამ თვალსაზრისით, ანუ ყოველმხრივ შეწონასწორებული, რაციონალური, ტექნოლოგიურად სახელმწიფო ენობრივი პოლიტიკის ჩამოყალიბება.

ამიტომაც ნამდვილად აუცილებელი და დროუ-

ლია (თუ დავგვიანებული არა) ის ღონისძიებები, რომლებიც სტრუქტურულ-ორგანიზაციული თვალსაზრისით, ბოლო სამ წელსადაც შეიქმნა ამ მიმართულებით განხორციელდა. ვებულისებოთ ქვეყნის პრეზიდენტის დონეზე სახელმწიფო ენის მუდმივი სახელმწიფო კომისიის ამოქმედებასა და ენის სახელმწიფო პალატის, როგორც სამთავრობო-მარეგულირებელი სტრუქტურის, დარსებას.

პირველი სტრუქტურა - სახელმწიფო კომისია - ადრინდელი, მინისტრთა საბჭოსთან არსებული ქართული ენის ნორმათა დამდგენი მუდმივი სახელმწიფო კომისიის მქა-

დედაინი ინტერესები დამცველ სტრუქტურათა ნაკლებობას არ განვიცდი, მაგრამ...

ნიკურ გაგრძელებად და მეტკვიდრეობად არ უნდა მივიჩნიოთ. ამას მოწმობს ახალი სტრუქტურის სახელწოდებაც და მისი რანგის ახალი განსაზღვრაც - „პრეზიდენტთან არსებული“. ვფიქრობთ, აქ კომისიის სახელწოდებაში შედმწიფებით არის ასა-

ხული მისი მნიშვნელობა. ამავე დროს, მის ფუნქციებსა და მიმართულებას უფრო მეტად აზუსტებს (რაც მხოლოდ პოზიტიურად უნდა იქნეს გამოყენებული) ახალი სამთავრობო-აღმასრულებელი სტრუქტურა - ენის სახელმწიფო პალატა. შესაძლებელია, ამ სტრუქტურული ერთეულის საჭიროება და, განსაკუთრებით, მისი სახელწოდება, ჯერ კიდევ მსჯელობის საგანი იყოს, მაგრამ ერთი აშკარაა: მას მხოლოდ სარგებლობის მოტანა შეუძლია ენობრივი პოლიტიკის წარმატების თვალსაზრისით, ცხადია, თუ რეალურად განახორციელებს სამოქმედო ამოცანებს (სხვათა შორის, ამ პალატის დარსების იდეა პირველად ენის სახელმწიფო კომისიაში იქნა განხილული, მაგრამ რეალურად მისი დაარსება უფრო პრეზიდენტის აქტივში უნდა ჩაიწეროს, ვიდრე რომელიმე სხვა სტრუქტურისა).

ამ ორ მნიშვნელოვან სტრუქტურაზე დეტალური საუბარი ამჯერად შორს წავიყვანდა. ზემოთ ენობრივი პოლიტიკის სფეროში მოხდავებული პრობლემების მოგვარების აქტუალად ვახსენებ. უპირველესად საკითხავია, რამდენად „მოერგო“ აღნიშნული მთავარი სტრუქტურები შესაბამის აქტუალურ ამოცანებს. ამგვარი კითხვის დასამისადავე ჩვენს შინაგანი განწყობა უარყოფით პასუხს მოელის და ალბათ ინტელეცია ამ შემთხვევაში მართალიც არის. მაგრამ აქ არსებითი ის არის, რომ, დღეს თავგამოდების შემთხვევაშიც, ჩვენ მნიშვნელოვან შედეგებს გამოვრცხავთ შემდეგი მოსაზრების გამო:

მგონი, არაერთი მწარე გაკეთილი დავრწმუნდით, რომ ნებისმიერი სფეროს წარმატებული წარმართვისათვის აუცილებელია ორი ფრთა - საკანონმდებლო საფუძველი (ძრავა) და ორგანიზაციული სტრუქტურა (კონსტრუქცია): ყოველივე ამას კი მისდევს შესაბამისი „ეკსპაუსი“ დაკომპლექტება - კვალიფიკური და კეთილსინდისიერი კადრები მეტაფორიდან რეალობას რომ დაუბრუნდეთ. იმ საქმეს, რა-

სიც ვესაუბრობთ, სასიცოცხლოდ სჭირდება საკანონმდებლო უზრუნველყოფა, ანუ სახელმწიფოების კანონი

სანამ ენის სახელმწიფო კანონი არ იარსებებს, ევრკერითი სტრუქტურა, განსაკუთრებით კი - ენის სახელმწიფო პალატა, რეალურად ვერ ამოქმედდება (ვერ „ფორენსი“). ბუნებრივია, დღეს ვეღარ ვიქნებით იმის ომედად, რომ შივან თავისუფალ მეწარმეს, რომელიც ყოველ თვიურ სოვავს (უნდა ზოგავდეს კიდევაც) ან პატრიოტული შეგონებით დავაბუნა-აყბობს, ან ცეკა-ტეკათი დავაშინებთ ახლა ეს სვეროც მხოლოდ კანონმა შეიძლება დაარეგულიროს, კერძოდ, მიგესხენება, ქართული ენის უფლებები განუყოფსხავად იღახება ისეთ სვეროშიც კი, როგორც განათლება, კერძოდ, ე.წ. სა-ერო (და არა მხოლოდ!) სასწავლებლებში ხშირად საერთოდ უგულვებელყოფენ მშობლიური ენის ადგილს სწავლების სვეროში, როგორ და რა კრიტერიუმებით უნდა მოფთხოვით მათ, როცა ჯერჯერობით ორი კაცი არ გვეუბლება, რომ ამ საკითხზე უურიტრშეთანხმებული აზრი ჰქონდეს შეთანხმებულიც რომ ვიყოთ, მითხოვნის მექანიზმი უნდა არსებობდეს, შეთანხმებული მითხოვნის მექანიზმი კი კანონია.

ვიცით, რომ ენის კანონის საჭიროებაზე სხვაგვარი მოსაზრებებიც არსებობს დაე, ვიკამათო (ნუკი მიეწქადავთ!) და რაღაც ოპტიმალური გამოსავალი ვიპოვოთ.

კითხვიდან „ვადახვევად“ რომ არ ჩამთვალეთ, ამ წინაპირობის შემდეგ გეტყვით, რომ თეთი სახელმწიფო ენის სახელმწიფო კომისიის მუშაობა ჯერხნობით მიმდინამიედ მიღლის წინ ეფიქრობთ, აქც რაღაც შიდა მექანიზმია მოსაძებნი, რომ კომისიის მუშაობა უფრო აქტიური და მობოლური გახდეს კომისიის ყველაზე მნიშვნელოვანი სხდომები პრეზიდენტის დონეზე მართლაც შეიძლება იშვიათად გაიმართოს (როცა საამისო პრინციპები მიიყონთ თავს), როგორცაე თეთი კომისია რეატი სხდომები უფრო ხშირად, ღრულარულად

უნდა მართავდეს.

სხვაგვარად, მოუგვარებელი საკითხების ნაკადი უფლები სულად გროვდება, თქვენმა გახემაც არავრხებელ ადნიშნა, რომ ენობრივი პრობლემები განსაკუთრებით განათლების სვეროში დაგროვდა. მათგან უმთავრესი გახლავთ სახელმწიფო ენის სწავლების საკითხი (ქართულ თუ არაქართულ სკოლებში). მათ უფრო, რომ რამდენიმე წელია სასკოლო რეფორმის საკითხი დგას, თითქმის წელიწადნახევარი გავიდა მას შემდეგ, რაც ქართული ენის მეთოდსაბჭოს სხდომაზე, რომლის თავმჯდომარეც იყო აწგანსვენებული პროფ. კ. დანელია, დასამტკიცებლად შემოიტანეს სახელმწიფო საგანმანათლებლო სტანდარტი ქართულ ენაში, რომელშიც სპეციალისტთა დიდი შრომა ჩაქსოვილი მიგესხენებათ, არსებობს განსხვავებული თვალსაზრისი განათლების ადრეულ ეტაპზე გრამატიკის სწავლების მიზანშეწონილობის შესახებ. ამიტომაც ვთხოვეთ, ცოტა კიდევ მოგვეცადა და ეს მნიშვნელოვანი პროექტი მოგვედო ამ საკითხის საფუძვლიანი განხილვის შემდეგ, სტანდარტი ხომ სასწავლო კურსის საფუძვლებზე განაწილებასაც გულისხმობს! მაშინ ეს წინადადება არ იქნა გათვალისწინებული იმ მოტივით, რომ, თურმე, განათლების სამინისტროს ძალზე ეჩქარებოდა პროექტის დამტკიცება (ასეთი ფორსირების მოწმენი სხვა კანონებისა და სტანდარტების მიღებისასაც არავრთხის ეყოფილვართ). ამჟამად აღნიშნული პროექტი ენის სახელმწიფო კომისიის შერ დაამტკიცება ელოდება - გასული წლის ოქტომბერში უნდა განხილულიყო არადა, ხომ შეიძლებოდა ამ დროის განმავლობაში აღნიშნული და სხვა საკითხების საფუძვლიანი შეჯერება. ამაზე სწორედ ნათქვამი, მოჩქარეს მოუგვანდეს!

სწორედ ამიტომ მიგვანჩია, რომ განსაკუთრებით მწვავედ დგას დღეს ლინისძებიათა და სამუშაოთა ოპტიმალური ორგანიზაციის საკითხი.

წ. შავაჩაძე...

„ჯილდო“ და დაენის სამსახურისათვის

ეს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის შენობაა; იმ ინსტიტუტისა, რომელიც თითქმის ექვსი თვე ული წელია ერთგულად ემსახურება ქართულ ენას. იცავს მის ინტერესებს.

იკლავს მის ურთიულეს სტრუქტურას... მოკლედ, დედაენის უპირატესი მსახურია საქართველოში და... თაზე უცხოური წარწერა დადავებს... თაქე ამ უხერხულობისა და უცხარურობის შესახებ, დაიწერა კიდევ, მაგრამ ვის ესმის ხმა მდადავებლისა?

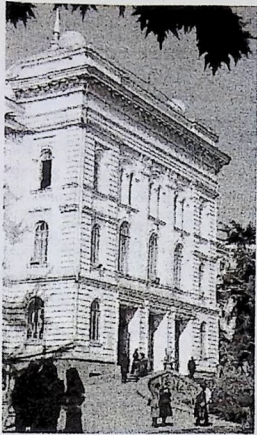
ჩიკოლა შიკიტისა ტაქვიჩიის მუშაობა

1. როგორ წავიკითხოთ და გაეშიფროთ „სატელევიზიო ბილინგვა“ მოTV, რომელიც სხვადასხვა ვარიანტებით (თარაზულად, შევეულად) იწერება ეკრანზე? თუ ეს არის სიტყვა მოტივი (როგორც მომხიბლავი წამეკანი ახმოვანებს), ასევე რომ დაიწეროს, რა დაშავდება?

2. როგორი გემო აქვს ხარისხს, ან აქვს თუ არა გემო ხარისხს?

შეკითხვის საფუძველი - ყოველდღიური რეკლამა: „განტერესებთ ნამდვილი ხარისხის გემო?...“ „ნამდვილი ხარისხის გემო ჩემგან არა, მისგან, დილოვანი - ნამდვილი ხარისხის გემო!“...

იქნებ ამ რეკლამის ავტორსა თუ მის ეთერში გაშვებს ჩაებდა ლექსიკონებში და სიტყვა ხარისხის მნიშვნელობა გაეცო!...

ცალკე აღებული რიცხვითი სახელი იბრუნვის ისე, როგორც შესაბამისი ფუძის მქონე არსებითი სახელი:

ოლონდ უნდა გვახსოვდეს, რომ რაოდენობით რიცხვით სახელებს არა აქვთ წოდებითი ბრუნვა და არც ებ-იანი მრავლობითი ეწარმოებათ.

წარმოგიდგენთ ბრუნვ-

სულ **ხუთებს** იღებს... და ა.შ. საქმე ის ვახლავთ, რომ ეს სიტყვები (ორები, ხუთები) არსებით სახელებიდანაა ქცეულნი. უკონადდება მთავრით კითხვასაც: დღიურში რა (ნიშნები) აქვს? **ორები**; რას (რა ნიშნებს) იღებს? - **ხუთებს**. შეადარეთ: ხუთნი მოვიდნენ (რამდენნი მოვიდნენ?), რომელიც მრავლობითი რიცხვის ფორმაშიც ინარჩუნებს რიცხვითი სახელის მნიშვნელობას.

არსებითი სახელის მნიშვნელობა რიცხვით სახელს მხოლოდით რიცხვშიც შეიძლება ჰქონდეს: გიას დღიურში ორი **ხუთი** აქვს და შეიღი **სამი** (ხაზგასმული სიტყვები არსებითი სახელის ფუნქციითაა ნახმარი).

რიცხვითი სახელები შეიძლება ნაწილაკდარსებლებიც შე-

რისხვითი სახელთა ბრუნვა სალკა და არსებითიან ერთად

ბის ნიმუშებს მხოლოდითა და მრავლობით რიცხვში

რაოდენობით რიცხვითი სახელთა ბრუნვა

სახ.	შვიდ-ი	შვიდ-ნი	ცხრა-ნი	ცხრა-ნი
მოთხ.	შვიდ-მა	შვიდ-თა	ცხრა-მ	ცხრა-თა
მიც.	შვიდ-ს(ა)	შვიდ-თა	ცხრა-ს(ა)	ცხრა-თა
ნათ.	შვიდ-ის(ა)	შვიდ-თა	ცხრა-ის(ა)	ცხრა-თა
მოქმ.	შვიდ-ით(ა)	-	ცხრა-ით(ა)	-
ვით.	შვიდ-ად(ა)	-	ცხრა-დ(ა)	-
წოდ.	-	-	-	-

რიგობითი რიცხვითი სახელის ბრუნვა

სახ.	მეშვიდე	მეშვიდე-ე-ი	მეშვიდე-ნი
მოთხ.	მეშვიდე-მ	მეშვიდე-ე-მა	მეშვიდე-თა
მიც.	მეშვიდე-ს(ა)	მეშვიდე-ე-ს(ა)	მეშვიდე-თა
ნათ.	მეშვიდე-ის(ა)	მეშვიდე-ე-ის(ა)	მეშვიდე-თა
მოქმ.	მეშვიდე-ით(ა)	მეშვიდე-ე-ით(ა)	-
ვით.	მეშვიდე-დ(ა)	მეშვიდე-ე-დ(ა)	-
წოდ.	მეშვიდე-ე	მეშვიდე-ე-ო	მეშვიდე-ნი-ო

წოდებითი რიცხვითი სახელის ბრუნვა

სახ.	მეშვიდე-ი	მეშვიდე-ე-ი	მეშვიდე-ნი
მოთხ.	მეშვიდე-მა	მეშვიდე-ე-მა	მეშვიდე-თა
მიც.	მეშვიდე-ს(ა)	მეშვიდე-ე-ს(ა)	მეშვიდე-თა
ნათ.	მეშვიდე-ის(ა)	მეშვიდე-ე-ის(ა)	მეშვიდე-თა
მოქმ.	მეშვიდე-ით(ა)	მეშვიდე-ე-ით(ა)	-
ვით.	მეშვიდე-დ(ა)	მეშვიდე-ე-დ(ა)	-
წოდ.	მეშვიდე-ო	მეშვიდე-ე-ო	მეშვიდე-ნი-ო

როგორც ვხედავთ, თანხმობიანობის სახელები - რაოდენობითი(ც) და წოდებითი(ც) - უკუშემგლი (კუმშვა მოუღის მხოლოდ გაურკვეველი რიცხვის აღმნიშნელი სიტყვას **მრავალ-ე** მრავალ-ის, მრავალ-თა, მრავალ-ად); ხმოვანფუძიანი რიცხვითი სახელები - რაოდენობითი(ც) (რვა, ცხრა) და რიგობითი(ც) კვეცადია.

ჩვენ ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ რაოდენობით რიცხვითი სახელებს ებ-იანი მრავლობითი არ ეწარმოებათ; მაგრამ ხომ ესმართბა ებ-იანი ფორმებს. გიას დღიურში **ორები** აქვს, საბა

გებდეს. ეს ნაწილაკებია: -ც(ა), -და, -ოდე, -ეე მაგალითად: ერთი-ც, მეორე-ც, მესამე-ც, ორი-და, მესამე-და, სამი-ოდე, ცხრა-ეე და ა.შ.

გაუცნობი ნაწილაკიანი რიცხვითი სახელების ბრუნვის ნიმუშებს.

სახ.	ერთი-ც(ა)	ორ-ი-და	სამ-ი-ოდე
მოთხ.	ერთ-მა-ც(ა)	ორ-მა-და	სამ-ი-ოდე-მ
მიც.	ერთ-ს-ა-ც(ა)	ორ-ს-და	სამ-ი-ოდე-ს
ნათ.	ერთ-ის-ა-ც(ა)	ორ-ის-და	სამ-ი-ოდე-ს(ი)
მოქმ.	ერთ-ით-ა-ც(ა)	ორ-ით-და	სამ-ი-ოდე-თი
ვით.	ერთ-ად-ა-ც(ა)	ორ-ად-და	სამ-ი-ოდე-დ
წოდ.	-	-	-

როგორც ვხედავთ, -ც(ა) და -და ნაწილაკების დართვის დროს ბრუნვისას ბრუნვის ნიშნები, ჩვეულებრივ, სახელის ფუძეს მოსდევს. ნაწილაკი კი შემდეგაა დარსული. ამასთან, -ც(ა) ნაწილაკი მოსდევს ა ხმოვანი გაურკვევლი ბრუნვის ფორმებს, -და - გაურკვევლს. -ოდე ნაწილაკი კი შეზღუდულია (შეზღუდვულია) სახელობითი ბრუნვის ფორმასთან და ხმოვანფუძიან სახელად ქცეულს შემდგომ აქვს დარსული ბრუნვის ნიშნები.

რაც შეეხება -ეე ნაწილაკიანი რიცხვითი სახელის ბრუნვას, იგი ორივე სახეობას გეიწინებს: ნაწილაკქმურდელსაც და ნაწილაკქმურდელსაც:

ნაწილაკქმურდელი	ნაწილაკქმურდელი
სახ. ათ-ი-ეე	ათ-ი-ეე
მოთხ. ათ-ი-ეე-მ	ათ-მა-ეე
მიც. - ათ-ი-ეე-ს	ათ-ს(ა)-ეე
ნათ. - ათ-ი-ეე-ს(ი)	ათ-ის(ა)-ეე
მოქმ. ათ-ი-ეე-თი	ათ-ით(ა)-ეე
ვით. ათ-ი-ეე-დ	ათ-ად-ეე
წოდ.	-

რიცხვითი სახელი, ჩვეულებრივ, არსებით სახელთან ერთად იხმარება: ასი ვარდი (შეიძლება წოდებით რიცხვითი სახელთანაც შეგვეხვს: სამი მუხეც). რიცხვითი სახელი არსებითთან ერთად ისევე იბრუნვის, როგორც იმგვარვე ფუძის ზედსართავი სახელი იბრუნებოდა არსებით სახელთან ერთად.

აპიტირების მუხები

სახ.	ას-ი ვარდ-ი	მეცხრე ტალღა	
	მეთხუთხედი		ნაწილი-ი
მოთხ.	ას-მა ვარდ-მა	მეცხრე ტალღა-მა	მეთხუთხედი-მა
			ნაწილი-მა
მც.	ას ვარდ-ს(ა)	მეცხრე ტალღა-ს(ა)	მეთხუთხედი
			ნაწილი-ს(ა)
ნათ.	ას-ი ვარდ-ის(ა)	მეცხრე ტალღა-ის(ა)	მეთხუთხედი-ი
			ნაწილი-ის(ა)
მოქმ.	ას-ი ვარდ-ით(ა)	მეცხრე ტალღა-ით(ა)	მეთხუთხედი-ი
			ნაწილი-ით(ა)
ვით.	ას ვარდ-ად(ა)	მეცხრე ტალღა-ად(ა)	მეთხუთხედი
			ნაწილი-ად(ა)
წოდ.	-	მეცხრე ტალღა-ე	მეთხუთხედი-ო
			ნაწილი-ო

რაოდენობით რიცხვით სახელს არც არსებით სახელთან ერთად ბრუნვის დროს აქვს წოდებითი ბრუნვა. მაგრამ თქვენ აღბათ, გაიხსენებთ მაგალითებს ლიტერატურიდან, რომლებიც ამ წესიდან გადახვევას გვიჩვენებენ: „ო, ძვირფასო **ოთხო წელიწადო...**“ (ილია), „**ორი ჭადარო**, წყვილი ჭადარო...“ (გალაკტიონი).

შებრუნებული ანუ პოსტპოზიციური წყობის დროს რიცხვით სახელსაც და არსებითაც სრულად მოუღის ბრუნვის ნიშნები (ისევე, როგორც ზედსართავისა და არსებითის ერთად ბრუნვის დროს გვეჩვენა პოსტპოზიციისას):

სახ.	ვარდ-ი ას-ი	ტალღა მეცხრე
მოთხ.	ვარდ-მა ას-მა	ტალღა-ი მეცხრე-მ
მც.	ვარდ-ს ას-ს	ტალღა-ს მეცხრე-ს
ნათ.	ვარდ-ის ას-ის	ტალღა-ის მეცხრე-ის
მოქმ.	ვარდ-ით ას-ით	ტალღა-ით მეცხრე-ით
ვით.	ვარდ-ად ას-ად	ტალღა-ად მეცხრე-ად
წოდ.	-	ტალღა-ე მეცხრე-ე

რიცხვით სახელთან ერთად ნახშირი არსებითი მხოლოდობით რიცხვით უნდა იდგეს: ორი მონადირე (და არა: ორი მონადირეები), სამი ძმა (და არა: სამი ძმები), ბევრი წყარო (და არა: ბევრი წყაროები), მრავალი ადამიანი (და არა: მრავალი ადამიანები).

ნარ-თანან მრავლობითში მდგომ არსებით სახელთან რიცხვით სახელიც, ჩვეულებრივ, მრავლობითში დგას (როგორც პირდაპირი, ისე - შებრუნებული წყობის დროს): სამ-ი ძმა-ნი, სამ-თა ძმა-თა, ძმა-ნი სამ-ნი, ძმა-თა სამ-თა.

ამასთან დაკავშირებით შეიძლება ისიც გვეთქვა, რომ რიცხვით სახელებს „მრავლობითი აქვს, მაგრამ უშინარსო, ფორმალური ჩვენთვის ერთად მნიშვნელობით: „გუშინ **შვიდი გურჯანელი**ს არ იძლევა. ნარიანი ფორმა (შვიდნი) მაინც **შვიდს** აღნიშნავს და არა მეტს ან ნაკლებს. ამიტომ მისი მრავლობითი დაკლებილი გრამატიკული მრავლობითის შინაარსისაგან. სხე-ნარიად რომ ეთქვას, **შვიდნი** მრავლობითია, მაგრამ ფორმალური და არა **შინარსეული**“ (ა. შანიძე).

რიცხვით სახელებთან დაკავშირებით უნდა შევხებით მართლწერის საკითხებსაც.

1. რთული სახელები, რომლებიც მიღებულია რიცხვით სა-

ხელთა ფუძის გაორკეცვით, უნდა გვეწოდებოდეს **დევსით**: ორ-ორი, სამ-სამი, ას-ასი, ათას-ათასი... **დევსისა** წმკ. პირით მაშინ, როდესაც სხვადასხვა რიცხვითი სახელთა შეერთებული: ოცი-ოცდახუთი (20-25), სამოცი-სამოცდაათი (60-70) და ა.შ.

2. **დევსით** უნდა გამოიყოს სახელთან უკავშიროდ მიერთებული ნახევარი: თვე-ნახევარი, ხუთ-ნახევარი, ორ ლარ-ნახევარი (2 ლარი და 50 თეთრი), წელიწად-ნახევარი და ა.შ.

3. **და** კავშირით შეერთებული რიცხვითი სახელი უნდა დაიწეროს **ერთად**: ოცდაერთი, სამოცდაშვიდი, ოთხმოცდაცხრამეტი... ერთად იწერება ასეულების ადამიანების რაოდენობით რიცხვითი სახელებიც: ორასი, სამასი, ოთხასი... ცხრასი, ათასი.

4. **ერთად**, ერთ სიტყვად იწერება რიგობით და წილობითი სახელები: მეჩვიდმეტი - მეჩვიდმეტელი, ოცდამეცხრე - ოცდამეცხრედი, სამოცდამეცხრამეტე, სამოცდამეცხრამეტედი...

5. ყველა დანარჩენი რიცხვითი სახელი დაიწერება **ცალ-ცალკე**: ას ხუთი, ორას თხუთმეტი, ათას შვიდასი, ორი ათას ხუთას ცხრამეტი, ხუთი მილიონ შვიდასი ათას ოცი და ა.შ.

6. იმ შემთხვევაში, როდესაც სამი და მეტი ნაწილისაგან შედგარი რიცხვითი სახელები გვაქვს (სამი ათას შვიდასი, ხუთი მილიონ ორასი ათას ცხრასი, შვიდი მილიარდი ექვსასი ათას ორასი...), სიტყვით: **ათას, მილიონ, მილიარდი** ფუძის სახით უნდა იყოს წარმოდგენილი, მათი რაოდენობის ადამიანების რიცხვითი სახელები კი - **სახელობითი ბრუნვის** ფორმით. ამ შემთხვევაში ბრუნვისას ბრუნვის ნიშნებს დაითრავს მხოლოდ უკანასკნელი რიცხვითი სახელი (ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები): ორი ათას **ხუთასი**, ორი ათას **შვიდასი**, ორი ათას **ხუთას-ს** და ა.შ. ან კიდევ: სამი მილიონ **შვიდასი ათას ცხრასი-ი**, სამი მილიონ **შვიდასი ათას ცხრასი-მა**, სამი მილიონ **შვიდასი ათას ცხრასი-ს** და ა.შ.

7. თუ რიგობით რიცხვით სახელებს **არაბული** ციფრებით გადმოვცემთ, უნდა გვახსოვდეს შემდეგ:

ა) თუ **მე**-მაწარმოებული რიგობით რიცხვით სახელს თავში მოუღოს (მეორე, მეშვიდე, მეოცე, მეასე... უნდა დაიწეროს მე, შემდეგ - დევსი და ბოლოს - ციფრი: მე-2, მე-7, მე-20, მე-100...

ბ) თუ **მე** - მაწარმოებული რიგობით რიცხვით სახელს ფუძეში აქვს ჩართული (რთული სიტყვის შემადგენელი ბოლო ფუძის წინ): ოცდამეორე, ას სამოცდამეცხრე, ათას შვიდას მე-ხუთე... მაშინ **მე** საერთოდ არ იწერება; უნდა დაიწეროს ციფრი, შემდეგ - დევსი და ბოლოს - უ-22-ე, ან-6-ე, 1605-ე... (არ შეიძლება ციფრებთან ორივე მაწარმოებლების ერთდროული ხმარება: მე-2-ე, მე-20-ე, მე-22-ე, და ა.შ.).

8. თუ რიგობით რიცხვით სახელებს რომაული ციფრებით გადმოვცემთ, მაწარმოებული **მე-ე** საერთოდ არაა საჭირო: მე-ცხრამეტე - XIX (და არა: მე-XIX, XIX-ე ან მე-XIX-ე), მეთხუთე - IV (და არა: მე-IV, IV-ე ან მე-IV-ე), ოცდამეერთე - XXI (და არა: მე-XXI, XXI-ე ან მე-XXI-ე)...

9. რიგობით რიცხვითი სახელი პირველი უნდა დაიწეროს ან ასობით (პირველი), ან რომაული ციფრით (I), ან არაბული ციფრით ასე: 1-ლი.

(გაბრუნება შემდეგ ნომერში)

ვაჟა-ფშაველას მსოფლმხედველობასა და მხატვრულ მეთოდზე აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს. ეს, უპირველეს ყოვლისა, გამოიწვივა ვაჟის მიერ აღქმულმა ბუნების თავისებურმა განცდამ და ამ განცდის სიტყვიერმა გამოხატვამ მწერლის მიერ შემოქმედებითად გადაამუშავებული მასალა და იდეურ-ესთეტიკური სამყარო არ იქნა ერთმანეთისგან განსხვავებული. გრ. კიკნაძის აზრით, კრიტიკოსთა შეცდომის სათავე ვაჟის მეტყველების ფორმისა და თვალსაზრისის გაიციებაში მდგომარეობდა მხატვრული გამოსახვის ფორმას ხშირად მწერლის მსოფლმხედველობრივ მრწამსად მიიხედვინენ და ავიწყებდნენ მისი შემოქმედების ეთიკურ-ესთეტიკურ მოტივებთან.

ვაჟა-ფშაველას პროზაში ბუნება ამტყვევებულა ბუნების საგანთა გაცოცხლებლა და ამტყვევებლა ლიტერატურული ხერხთა, რომელიც ეხმარება მკითხველს ავტორის ჩანაფიქრის, მისი იდეურ-ესთეტიკური შეხედულებების გაგებაში; მაგრამ ეს როდი ნიშნავს იმას, რომ ვაჟასთვის ბუნება მართლაც მეტყველია. „მზრძანებელი“, ეი, ღმერთო, ყველაფრის კანონდებელი. ვაჟას გენიალობა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი გვიხატავს ბუნებას თავისთავად: უტყვის მეტყველება გაკვირებას არ იწვევს, რადგან ბუნებას შენარსუნებული აქვს მისთვის ნიშნდობილი თვისებები: ია სუსტი და ნაჩი არსება. ქუჩი - უწილი და ყველათვის შუენიხველი, კლდე - ამაყი და მებრძოლი, არწივი - თავისუფალი და ლაღი, შვლის ნუკრი - დაუცველი და უსუსური, მტელი - ხარბი და მუდამ მშოერი, მახალი - ყოვლითინა და ა.შ. ვაჟამ ბუნების ყოველი წევრის, მისი თითოეული შესაძლებელი ნაწილის ტკოფილიც მკითხველი სხე იხიბობდა მწერლის მიერ მიწოდებული მასალით, რომ აღარც აანალიზებს, რისი თქმა სურდა ამათ მწერლის. ის ხომ ადამიანებს ელაპარაკება გასულყო-

რებული ბუნების საშუალებით! ვაჟამ მთელი ბუნება გაცოცხელა და ალაპარაკა, რათა კიდევ უფრო მეტად დაეფიქრებინა ადამიანები ადამიანურ

ვაჟა-ფშაველას

პროზა

გრძნობებს, რომლის მაგალითს უსულო საგნები იძლეოდნენ ვაჟა თბიქურად აფასებს ბუნებაში არსებულ ყოველ მოვლენას, ყოველ არსს. ხშირად ბუნების ისეთ მოვლენებსაც ასახავს, რომლის დროსაც წნეობრივი ტენდენციები არ მქადავდება. ბუნება ხშირად „ქიქნელია ავისა“, მტაცებლები დაუნდობლები არიან სუსტების მიმართ. მაგრამ ვაჟა არ გმობს ბუნებას, რადგან მის ესთეტიკურ აღქმას გგაძლევეს, მის განსამართლებელ საბუთს სილამაჟუმი ჯერტს. „მინც კი ღამაში არის, მინც სიჭურჭთი ყვავისა“, მაგრამ ადამიანისათვის მაგალითის მომცემად ვაჟა ბუნების იდეალურ პერსპექტივას სახავს. „კარგს რასაც ვხედავ ბუნებაში, ყოფილდა თვისთვის უსარგებლო, ხილი სხვისთვის სასარგებლო, სახირო, - აღნიშნავს ვაჟა, - მახსალამე, თვით ბუნება გვაძლევეს სახომს სიკარგისას და უვარგისო-

ბისას და ჩვენ, კაცთ, ეს არ გვესწის, თუნდაც რომ გვესმოდეს მინც უსრულდებთ არ ვეპირობით ამ ბუნების განონს, მის განაჩენს“ („ყოველდღიური ფიქრები“). ვაჟამ დააფიქრა მკითხველი ბუნების სიკარგესა და უვარგისობაზე, რათა ადამიანებსაც გაერჩიათ თავიანთ ცხოვრებაში კარგი უვარგისობისგან. სიკეთე ბოროტებისაგან. სიკეთე კი, მწერლის აზრით, სხვისთვის სარგებლობის მოტანაა და არა საკუთარი თავისთვის. სიკეთე და სიყვარული უნდა იყოს ადამიანის არსებობის მიზანიც და პოეტიც იმდაგვარად ხატავს გარემომცველ სამყაროს, რომ ადამიანს ეს გრძნობები გაუღვივოს. ვაჟა ემოციურად განიცდის ბუნებას და ასეთივე გრძნობით განაცდევინებს მკითხველსაც, ვაჟას მიერ დახატული ბუნება სიკეთის საკეთებლადა მიწოდებული ვერხვი იმას ტირის, რომ მისი სიცოცხლე ამაო იყო, ასე დაიბნა და გაიხარდა, არავისთვის სიკეთე და სარგებლობა არ მოუტანია.

დედამიწა თავის შეიღებს - ბალახებსა და ყვავილებს - არიგებს: „მაში რაღა გინდათ სიცოცხლე, თუ თქვენს სიცოცხლეს ნაყოფს არ გამოაღებინებთ, არავის გააძიებთ, არავის ასიამონებთო“. ბუღბუღი შემოქმედს ევედრება: „ღმერთო, მუდამ ასე აყვავებული და ამწვანებული ამყოფე მთელი ბუნებაო, ღმერთო, შვიწირე ვედრება თბოლთა და დავერდომილთა, ღმერთო, კეთილად მოიხსენე სასუფეველთა შენა მთათა სახეობთ, ვინც წმინდანად გავლო გზა ცხოვრებისა, გვაშორე სიკვდილი, უფალი, გვაშორეო.“ ბუღბუღის სიმღერა სიყვარულის გრძნობას აღვიძებს მტაცებელ მხეცვამც კი. შევარდნის მისი გაღობა სისხლის სმის წყურველს უკარგავს. თვით ბუღბუღი განსახიერება უცოდველობისა. „მისისხელი სული და გული ვერ გამოსცემს იმ ხმებს, რომლისთვისაც შემაღვივებინა ყველიანო.“ - ამბობს მტოსანი.

ანკარა მთის წყაროს ცოდვა არ უქმნია თავის სიცოცხლეში, ვერც ერთი

სულიერი, თუნდ უსულო მის სიაცეს ვერ იტყვის მისი ოცნებაა დაუსრულებლად დინება, რათა მცენარეებს და ცხოველებს წყურვილი მოუკლას. ბედნიერია მთის წყარო, როცა ზეაივსაგან წამითელილ თხილესა და ურძიებს დამჭკნარ ფესვებს გაულობოს და მაღლა აახეინებს მას მრავალი მეგობარი ჰყავს: მწვანე ხავისით დაფარული ლოდები, მის თავზე დაყუდებული პირვეთელა კლდე, თავზე მუზარადივით რომ ეხურება, ცამდე აწვდილი დეგებებით ქორაფები მზის სხივებისაგან იცავენ მას. მაგრამ მხოლოდ ორი-სამი

ყუნჭსაც, სულ მისკენ რომ უჭირავს თვალი. წვერხმელ ხეებსაც უხარიათ იას სიცოცხლე. თეთონ თავშიშველნი, ტოტებს მას აფარებენ. შხაპუნა წვიმისაგან იცავენ, ფოთლები რომ არ ჩამოცალოს. არეი, წიფელი, თხილი, დუდგულა გარშემო ეხევიან და დარაჯობენ. წვიმის ნამს ინახავენ ტოტებთ, ფოთლებით და მერე ნელ-ნელა აწვდიან თითო-ორილა წვეთობით. ია ყელს მოიდერებს ხოლმე და ნატრობს სიმღერის ნიჭს, რათა აქოს ყველა, ვისაც მისი სიცოცხლე უხარია: მაღლა ცა და დრუბლები, მზე, ხეები, მთები, ჭალები

სტიკით გოცებული ია და სასუტელა კანკალებდნენ. არაფერი უხმოდანდა ვერა და ბუბუნისა და გროლინისა. ვაუას ებრალება უდრან ტყეში მოსული პატარა ია, რომელსაც ან სიცივე დააზრობს, ან ელეა დაჰკრავს და დაუწვევს ფოთლებს. პოეტი დარდობს, რომ ღმერთს ბენავისათვის მოკლე სიცოცხლე მოუცა, მაგრამ მისი ერთი თვის სიცოცხლე ურჩენია სხვის ოცდაოთხი თვის სიცოცხლეს. ვაუამ სუსტი, ნაზი, წმინდა და კეთილშობილი არსება - გამთარჩია ბუნების მრავალფეროვან ქმნილებათაგან, მას მოეფერა. მისი და-

რდი გადმოგივიშალა, პოეტი წუხს იმის გამო, რომ წუთისოფელი არ იწყნარებს ასეთ სუსტსა და დაუცველს. ყოველგვარ ნიჭსა და სილამაზეს კი სათუთი მოვლა სჭირდება ნაზი და ლამაზი ყოველთვის ითილება უხეში და ძლიერი ძალიანაგან. ია ვერ უძლებს სატანაჯველს და ჩუმაღ მიდის ამ

ვერსის სიგრძეზე არის მთის წყარო ბედნიერი და უცოდველი უზარმაზარ მდინარეში იკარგება მისი სახელოცა და ეინაობაც მდინარე თავის ნებაზე ათამაშებს მას, თეთონ დრიალებს, ბორბავს, ანგრეებს დედაძიწას, გლეჯს ხეებსა და ფესვებს და მთის წყაროსაც იმაცვს აკეუბინებს. მაშინ მასაც ელდება ბრალი

(ცხოვრების სიმბოლურ სახედ მოთხრობაში მდინარე გვესახება, რომელიც უცოდველ არსებას თავის ნებაზე ათამაშებს და თეთს ასეთ უმანკოსაც ჩააქვნიებს ცოდვას. მაგრამ ვაუა იშედს გამთუქვამს, რომ სიწმინდე და სიკეთე იარსებებს ქვეყნად, მთის წყარო არ დაშრება! ცული სიხმარი არ აუხდა წყაროს. ირემი კვლავ დაეწაფა მის წყალს. მხოლოდ მაშინ დამშვიდდა აკანკალებული და თქვა: - არ ვარ გამწრალი, არაო"

ულრანი ტყის მკვიდრია ვაუას იაც ისიც სუსტი, ნაზი და კეთილშობილი არსება. თავისი სილამაზით თავიც მოსწონს და სხვასაც ატკობს: ტყეს, ბაღახს, გულჩაყსიან კლდეს და დამპალ

და დაბუა ჩიტები, რომლებიც ხმელ, ყუთულ ფოთლებში დაგოავენ და ხანდახან პირშიაც შესტიკებენ. იას მოსწონს თავი, უხარია სიცოცხლე, უყვარს ბუნება: ჭექა-ქუხილიც, წვიმაც, მზეც, თავისი დობილი სასუტელაც, რომელიც ზდაბრებს უამბობს სიცოცხლეზე. სიყვარულზე და ხანდახან კიდევ გააღებევეა და აკოცებს ხოლმე დობილს ია ავასებს სამყაროს სიკეთესა და მშვენიერებას, მას მხოლოდ ადამიანის გულქეობა უკლავს გულს, როცა კაცმა ტოტებგარეხმულ წიფელს ცული დაუშინა, იამ და მისმა დობილმა ცხარე ცრემლებით იტირეს. ქედნის სიკვდილმა კი სასოწარკვეთილებაში ჩააგდო სუსტი არსებანი. ადამიანის სისა-

ქმნიდან უსტიკყო ჩივილით: "თუ გამაჩინე, უფალო, დიდი დღე რად არ მაქმეო?" ეს ჩივილია ვაუასი, რომელიც ხედავს ბუნების სიკეთეს. "სხვისთვის სასარგებლოს" და წუხს მისი ხანმოკლე სიცოცხლის გამო. ია სულ ერთ წამს ცოცხლობს, მაგრამ ამ ერთი წამით ამშვენებს ქვეყნიერებას. მშვენიერება სილამაზის აზრინი, სასარგებლო სიცოცხლეა. მასში შერწყმულია ხორციელი და სულიერი სიკეთე მშვენიერების დაღუპვა სამყაროს დაბნელებაა, არადადამიანურობაა, რასაც უხეში ადამიანები ვერ ამჩნევენ. (დასასრული შემდეგ ნომერში)

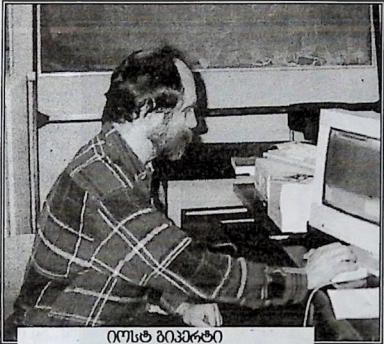
ქართველოლოგიური პრობლემათი, ძველი და ახალი ქართული ენით ბევრი უცხოელი მკვლევარი დაინტერესებულია. განსაკუთრებით გამოირჩევა გერმანული ფილოლოგიური სკოლა, რომლის თვალსაჩინო წარმომადგენლები - ი. ასფალგი, კ. შმიდტი, ე. ბოედერი, ჰ. ფენრიხი - კარგად არიან ცნობილი ქართული საზოგადოებისათვის. მათ რიცხვს ბოლო წლებში შეემატა ბ-ნი იოსტ გიპერტი, რომელიც ამჯერად მაინის ფრანკფურტის

ალი ქართული ენის ძველები. ტექსტური ბაზების საფუძველზე მკვლევარს შედგენილი აქვს ე.წ. „სპელსეკერი“, რაც აადვილებს ახალი ტექსტების რედაქტირებას და მნიშვნელოვან მონაცემთა ბაზას წარმოადგენს სხვადა-

ნიმე თვით სამეცნიერო მიმდინებებით იმყოფება გერმანიაში ბ. კონსტოლმაცის არაერთი ენა: გერმანული, ინგლისური, ფრანგული, ესპანური, ლატვიური, იმედია, იგი მომავალში კვლავ გააგრძელებს ქართულის შესწავლას დამისი სახით კიდევ ერთი საინტერესო მკვლევარი შეემატა ქართულილოგიას.

ქართველოლოგიური კვლევის კიდეებზე ქართული კერა უცხოეთში

მაინის ფრანკფურტის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი ნამდვილად წარმოადგენს ქართველური ენების შესწავლის სამიწოდ კერას. ამ საქმეში ორგანიზატორს, ბ-ნი ი. გიპერტს, ბუნებრივია, მჭიდრო კონტაქტს აქვს საქართველოსთან შარშან ივარჩეულ იქნა გელათის სამეცნიერო აკადემიის საპატიო წევრად და სულხან-საბა ორბელიანის სახ. პედაგოგიური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორად რამდენადაც გერმანიაში სამეცნიერო მიმდინებების დროწყნეთის გახდა ცნობილი, ბ-ნი ი. გიპერტს კიდევ უფრო დიდი გეგმები აქვდასახული საქართველოსა და გერმ-

ოსტ ბიჩვაშვილი

სხვა სახის სამუშაოებისათვის კომპიუტერულად დამუშავებული ტექსტებისათვის ბ-ნი ი. გიპერტს შედგენილი აქვს სპეციალური საძიებო პროგრამა, რის საშუალებითაც შესაძლებელია საჭირო ფორმათა მოძებნა ტექსტების ძალიან დიდ კორპუსში. ამჯერად პროგრამა მეტად მნიშვნელოვანია და უდიდეს დახმარებას გაუწევს ქართული ენის მკვლევარებს.

უნივერსიტეტის შედარებით ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ხელმძღვანელია იგი უკვე წლების განმავლობაში მუშაობს ქართველოლოგიის მნიშვნელოვან პრობლემებზე. გაზეთ „ბურჯი ეროვნებისას“ ერთ-ერთ ნომერში დაიბეჭდა პროფ. ე. იმანიშვილისა და პროფ. ზ. სარჯველაძის ერთობლივი წერილი, რომელშიც დაწერილებით არის წარმოდგენილი ი. გიპერტის მრავალმხრივი სამეცნიერო საქმიანობა. მისი მოღვაწეობა მით უფრო დასაფასებელია, რომ იგი არა მხოლოდ მკვლევარია ქართული და ქართველური ენებისა, არამედ იგი ცდილობს შექმნას ამ ენების კვლევის ცენტრი.

ფრანკფურტის ენათმეცნიერების ინსტიტუტში ბ-ნი ი. გიპერტის ხელმძღვანელობით მუშავდება ქართული ლინგვისტური ლიტერატურის კომპიუტერული ბიბლიოთეკა.

ზურაბ სარჯველაძე და ბარნალო კრისტოვი

ყოველი ახალი გამოცემა, რომელიც ამ ინსტიტუტში მოხდება, კომპიუტერულ ბიბლიოთეკაში აისახება მეტად ოპერატიულად და შესაშური სიხუსტით.

ინსტიტუტის რამდენიმე თანამშრომელმა იცის ქართული წერა-კითხვა. ბ-ნი ი. გიპერტის მოწაფე ბერნარდო კრისტოვი უკვე საკმაოდ კარგად ფლობს თანამედროვე ქართულს და ამჯერად ძველ ქართულ ენას სწავლობს ბ-ნი ზ. სარჯველაძის ხელმძღვანელობით, რომელიც რამდენ-

ნიას შორის მეცნიერული და კულტურული ურთიერთობის გასაღრმავებლად.

გუსურვებთ მას ამ გეგმების წარმატებით განხორციელებას, რასაც, რთქმა უნდა, უდიდესი მნიშვნელობა ექნება ქართველოლოგიის შემდგომ განვითარებისათვის.

მთავან დათუპიოვილ
ნანა ლოლას
ინერ ზუმბერი

ფილოლოგიის დირექტორის ოტო იესპერსენის თქმით, „მეტყველება ის უკეთესი შიბილესი იარაღია, რომელიც ადამიანებს ერთმანეთთან აკავშირებს“

მეტყველება, როგორც ცნობილია, ზეპირი ან წერილი საშუალებით ხორციელდება. ენის რეალიზაციის ეს ორი საშუალება თავისებურად კანონზომიერებით ხასიათდება. ზეპირი და წერილი მეტყველება ენისაკლები თვითვითყოფის ნიშნით შეიძლება გამოიყვანოს ზეპირი მეტყველება, ჩვეულებრივ, ნაკლებ თვითვითყოფიერია, ვიდრე წერილი. მაგრამ აქ მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება დისკურსის სფეროს, აუროდიული დოკუმენტების, მაგალითად, თვითვითყოფიერ წერილი მეტყველებით გადმოცემა, ინტერპირი საუბარი ეს არაოფიციალური ზეპირი მეტყველებით, ეს უკანასკნელი წერილი საშუალებებითაც გადმოცემა წერილების სახით თავის მხრივ, თვითვითყოფიერ დოკუმენტებსაც შეიძლება მიიღოს ზეპირი მეტყველების ფორმა, რადიო ან ტელევიზიით გადაცემის თუ საჯარო გამოსვლების დროს.

ლილი ბოქსაძე

სოტა რამ ზეპირი და წერილი მათხველები თოქოზი

(ინგლისური ენის მკვლევარი)

წერილი და ზეპირი მეტყველება ბევრი ასეთი საერთო, მაგრამ მათ შორის საკლები მათ განსხვავებაც არსებობს, ინგლისური ენის მართალი ეს განსხვავებები შემდეგია:

1. ზეპირი მეტყველება უფრო მარტივი სინტაქსით ხასიათდება, ვიდრე წერილი ზეპირი მეტყველებაში ხშირია დაუხმავებელი წინადადებები და ფრაზათა მიმდევრობები. წერილი მეტყველება კი ხასიათდება ნათელი გაზიარებული დასარწმუნებელი წინადადებებით. ამ უკანასკნელში ზეპირი რთული ქვეწყობილი ტიპის წინადადებები. ზეპირი მეტყველებაში ნაკლებად ქვეწყობა. აქ უფრო ხშირია and და but-ით წარმოდგენილი თანწყობილი წინადადებები. ნაკლებად გვხვდება F-იანი ქვეწყობილი წინადადებები. ქვეწყობილი წინადადებები ზეპირი მეტყველებაში ხშირად უკავშირდება მიცემული წერილი მეტყველებისათვის დამახასიათებელი კავშირთან ქვეწყობა აქ ხშირად აგრეთვე ისეთი ლოგიკური მკავშირებები, როგორც and besides, moreover, however, in spite of, და ა.შ. ზეპირი მეტყველებაში ხშირია პირდაპირი შეკითხვები, წერილი კი — ირბი. პასუხი კონსტრუქციები გაცილებით ნაკლებად ახასიათებს ზეპირ მეტყველებას. ვიდრე წერილი. აღიანი ბრუნვები და მისი კოორდინების მქონე ნატარეული ექსპრესივების მხედვით, 50-საათიანი საუბარში, აღიანი და სულ რამდენიმე პასუხი კონსტრუქცია.

2. ზეპირი მეტყველებისა დიდი მნიშვნელობა ენიჭება არაეფორმალურ კომუნიკაცია: ექსტ-მინიკას, სასაუბრო ობიექტზე მინიშნება და სხვა. ამდენად, ზეპირი მეტყველება ნაკლებ ექსპლიციტურია, ვიდრე წერილი. საუბარში ხშირია ნაცვალსახელების it, this, that ხმარება. წერილი მეტყველების დროს კი აუცილებელია ამ ნაცვალსახელების მქონე მინიშნეული საგნების ექსპლიციტურად გამოხატვა.

3. ზეპირი მეტყველებაში იშვიათია ორზე მეტი მსახდერილი ზედსართავის გამოყენება. წერილი კი საკმაოდ ხშირია მრავალმსახდერილიანი სახელები.

წერილისაგან განსხვავებით, ზეპირი მეტყველება მნიშვნელოვანი ინფორმაციის განმეორებლობით ხასიათდება. ხშირია, აგრეთვე ერთეულიანი კონსტრუქციების გამეორებაც.

4. ზეპირი მეტყველებაში ხშირია ხმოვანი პაუზები და მერყეობის გამოხატვები ნიშნები, რაც ვერ აღინიშნება წერილი მეტყველებაში.

5. ზეპირი მეტყველებაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია არასტრუქტურული მნიშვნელობის ზნაშა შეტყვევითი ფორმით ხმარება, რაც აუცილებელი პირობაა ზეპირი მეტყველებისათვის და დაუშვებელია წერილიში.

6. სწორად მეტყველებაში ხშირია არტიკლების და წინადადებ-

ლების გამოტოვება, რაც დაუშვებელია წერილი მეტყველებაში (რაც მხედველობაში არ მიედგება საგაზეო სათაურებს).

8. ზეპირი მეტყველებაში, წერისაგან განსხვავებით, ხშირია გაშეო კითხვების ხმარება. ხშირად ისეთი მიკლე კითხვები, როგორცაა Was it? Did he? სგამს არა მოლაპარაკე არამედ მისი თანხმობის სურვილს ასეთი შეთხვევები, თანხმობის ოდნავ გაოცებაზე ან უბრალოდ, თანაგრძობაზე მიუთითებენ.

9. ზეპირი მეტყველება ჩვეულებრივ მეტყველება, წამიერი, ახრის გადმეცემისთანავე იგი ქრება. წერილი მეტყველება კი, პირიქით, მის მიერ გამოხატულ აზრთან ერთად ცოცხლობს. მწერალს შეუძლია ხელახლა გადახედოს თავის დაწერილს, დაეხედოს სავით სიტყვაზე, დეკლიკონსიც კი მოძებნოს იგი.

გარდა ზემოთყვანილი განსხვავებებისა, ინგლისური ენა მრავალფეროვანი სოციალური და რეგიონალური ვარიანტებით ხასიათდება.

ენა (წენის შემხვევაში ინგლისური) ის ინფორმაცია-აბსტრაქტული მოდელი, რომელიც პარადიგმატულ ჭრალში ძეგს და აურონიანებს ყველა ვარიანტს. ვარიანტი კი სინტაქსურ ჭრალს განეკუთვნება იგი ერთია, განუყოფრებადი, რადგან სამეტყველო (ზეპირი და წერილი) აქტის ცალკეულ გამოვლინებას წარმოადგენს. ამ თვალსაზრისით თვითვითყოფიერი (formal), შინაურული, ართოფორმალური (informal) და ნეიტრალური (common core) ინგლისურის ის ვარიანტებია, რომლებიც ვლინდება მხოლოდ სინტაქსურ ჭრალში და დამოკიდებულია მოლაპარაკე კომუნიკაციურ გამოსხვადობაზე, სიტუაციურ კონტექსტზე, მოლაპარაკისა და მსმენელის ასაკზე, სქესზე, წარმომიხაზე და სხვა თვითვითყოფიერი რეგისტრი ლიტერატურული ინგლისური ასახავს და გამოიყენება საჯარო გამოსვლებში, დევიციის წასაკითხად, სახელმწიფოებრივი თუ სამართლებრივი საქმის წარმოებისა და სხვა თვითვითყოფიერი რეგისტრის უპირისპირედ არაოფიციალური, ანუ შინაურული, რომელიც, თავის მხრივ, ორ ფაგუვად იყოფა: ლიტერატურული შინაურული (standard informal) და არალიტერატურული შინაურული (nonstandard informal), ლიტერატურული შინაურული ის კოლექტივის თუ პირთა ენაა. რომელსაც განსაზღვრებული მოლაპარაკე იყენებს ოჯახის წევრებთან ან მეგობრებთან საუბარში.

თვითვითყოფიერი და არაოფიციალური (შინაურული) რეგისტრებს შორის ძეგს ე.წ. პირთვითყოფიერი (common core) ინგლისური, რომელიც ნეიტრალური ვარიანტს წარმოადგენს, მოლაპარაკე, რომლისთვისაც ინგლისური მშობლიური ენაა, ბუნებრივად გადართობება ხოლმე ერთი რეგისტრთან მეორეში საკომუნიკაციო გამოსხვადობისა და სიტუაციის შესაბამისად. ინგლისური ენის შემსწავლელი კი ასეთი გადართვის უნარს ენის დაუფლებების მხოლოდ მაღალ საფეხურზე იძენს. მსგავსი ვარიანტები დაწერილობისა და ლიტერატურული ტრადიციების ქონებ ყველა ენაში გამოიყოფა.

აღსანიშნავია, რომ თვითვითყოფიერი ლიტერატურული, სტანდარტული ინგლისური პრესტიჟული სოციალური ვარიანტია მისი პრესტიჟულობის საილტერაციოდ საკმარისი იქნებოდა ბ. შოის „პიგმლიონის“ გახსენებაც, ამ პრესტიჟული ვარიანტისადმი ლტოლვის ზოგჯერ მოლაპარაკის ხასიათის შეცვლამდეც კი მიყვარათ. ამის საფლტერაციოდ მოიყვანს ნაწვევტს ცნობილი ამერიკელი ენათმეცნიერის რიჩარდ როდერფისის ტატიოდია. სადაც ნაწვევტია მოზარდი ბავშვის და შემდეგ ჭაბუკის განცდები ლიტერატურული ინგლისური ენის დაუფლების რთულ პროცესთან დაკავშირებით, როდერფსი აღწერს, თუ რა დიდი როლი ითამაშა ენამ მისი პიროვნების ჩამოყალიბებაში. 7 წლის ასაკამდე იგი ესპანურად მოლაპარაკე იჯდა ხშირად ოსრდებოდა (მშობლებისათვის მქონე

ენა ინგლისური იყო. ოჯახში იგი თავს ღელავდა გრძობდა. სასოვალბობაში კი უნებოვნად იყო სკოლაში ინგლისურენოვანი საშკაპრო მიხვდა. ენა (ინგლისური) მისთვის შიშისმიზმბერეული ფაქტორი გახდა. გაკვეთილებზე ხმას არ ღიღავდა და მოუმიძღვრებდა გლოდა ზარს, რომ შინ გაქცეულიყო. მასწავლებლები ყოველანაირად ცდილობდა. გერმანიზმებისა და სოციალისტური სიტყვების მასობრივად უპირატესობა არ ჰქონდათ. მაგრამ როდინფიგის მასწავლებლის არ სჯეროდა და კონტაქტში არ შედიოდა. ბავშვის უნებოვნობის იხილ უწყობდა ხელს, რომ ექ. „საკლასო ლექსიკა“ დღეად განსხვავდებოდა საოჯახო ლექსიკოსაგან. როცა შეამჩნიეს მისწავლის ასეთი გაუცხოება, მასწავლებლები ყოველ ღონეს ხმბროდნენ, რომ შეეგუებინათ იგი საკლასო პრობლემისადმი. ბავშვისათვის მითაიარა იყო, რომ შიშისმიზმი ინგლისურად აღაპარაკებულყოყნებ ოჯახში, რაც განხორციელდა მასწავლებელთა დაძინებითი მოთხოვნით. ერთ დღეს შინ მხოლოდ როდინფიგის ოჯახში უწყვეტული სიტყუაი დახვდა - მისი მოძღვრები ექსპანსურის საცვლად რადაც ჩიქორინების (eringos) ლამაზი კობდნენ. (გრინგო - დამამცირებელი სიტყუა და ნინავის: 1. ინგლისური ან ამერიკული წარმოშობის უცხოური ექსპანსიონი ან ლათინურ ამერიკაში; 2. უცნობი ენის, სწრაფ გაუგებარ, უსამაოფერ მეტყველება).

ბავშვი ინგლისურს ვერსად გაეცქა; ეს ენა მისთვის ერთადერთი საკომუნიკაციო საშუალება გახდა და სულ რაღაც 7 კვირის თავზე იგი ბედს შეეკუა. ამ დღიდან მთოვლებული როდინფიგის ჩამორჩეული მისწავლიდან წარჩინებულ მისწავლად იქცა, მაგრამ ამ დიდ სოციალიზმბერე წარმატებას მისი ოჯახთან გაუცხოება მოჰყუა. დაორღეა ოჯახური იდილია. ადარ იყო ძველი სიახლემე შეუღლსა და მშობლებს შორის, რაც უფრო მეტ წარმატებას აღწევდა იგი სკოლაში. მთი უფრო შორდებოდა მშობლებს და უახლოვდებოდა მასწავლებლებს. მასწავლებლების ავტორიტეტი მის თვალში დღითიდღე ძრბრებოდა. მას სურვილი გაუჩნდა, მასწავლებლებს გასტოლებოდა. შეეჩინა მათი ტოლყოფის ცოდნა და ავტორიტეტი.

ყუყრობით, ამ პატარა ნაწყვეტდინავე აშკარად ჩანს ენის დიდი როლი ადამიანის ხასიათის შეცვლაში და პრობლემის ჩამოყალბაში.

- მასალა შეგროვებულია ქვემო იმერეთში, ვანის რაიონის სოფელ გადიდში. ჩაფრწევი ნინა კორღლის ახულ დედალი შეთლისაგან**
1. არ გავიდა უკან კარში - არ ვარგა, უსარგებლოა. გამოუსადეგარია. მნიშვნელობა არა აქვს. მათი გაქმთებული საქმე არ გეყუდა უკან კარში.
 2. ადარა თავს - იტყვიან გამაზარ ხეზე, ამკვირა ე ხეი გარდონჩებოდა ამ ზამთარს, მარა ადარა თავს.
 3. ხახიხის გულს სხვას - ჯავრის სხვა-სეი აქრის, თავიდა გაბრახებულ და უბრალი რამეზე სხვას უბრახება, ადანაშაულებს. რამეზე აბრახებს. შეჩ. ბოძია, სხვა-სეი ხარ გულმისოხლ და მე მახახიფე გულს.
 4. ბანს პირს - სირცხვილის ავიღებს, მდგომარეობიდან გამოსყვის. დაშველები შეეცდიმას ასწორებს, ამასწავლებს. აცვის შეცრცხენილი და თაქმთხენილი, რთა და ახლა ასე ბანს პირს.
 5. გამბრინვალე ტურა - ექსპ. ჯ. ჯადიქარი. ექსპლავორისმქნილი. უბეჯღური გამბრინვალე ტურაა. გო, რთი მოკლავს მგავს, ორასწავლიანა.
 6. გარდვალს ვერ შევბა (შობა) - უქმთახვად არავფერს აკვირებს, თუთაი-

ლიტერატურული, არალიტერატურული და ნეიტრალური სტილი, ყუყრობ. უნებინალთა დამწერლობის მქონე ენებზე მოხდება ამ მხრე, რა თქმა უნდა. გამონაკლისს არც ქართული ენა წარმოადგენს. მდღერად ლიტერატურული ქართულს მხარს უმშენებს სოციალიზმბერე ტერმინოლოგია და სოციალური დიალექტები, რომელთაც მეტად საგულისხმო ლექსიკური და გრამატკული კანონზომიერებები აქუთ. ამ ბოლო დროს, სამწუხაროდ, ქართულ ენაში შეიმჩნევა რეგისტრების აღრევა, რასაც ხშირად უსამაოფერ შედეგები მოსდევს. სალიტერატურო ენის განხორცილება და დახვეწის ფაქტორების გამოყოფისას პროფ ბესიკ ჯორბენაძე დასაქნს, რომ: **ყოველი სალიტერატურო ენა მდიდრდება სხვა ენებთან გინიგეული (ხაზი ჩქმა - ლკ) ურთიერთობით** (ბ. ჯორბენაძე 1989, გე 154). ინგლისურ ენაში, ნებისთ თუ უნებლოთ მკაცრად ხდება რეგისტრულ კანონზომიერებათა დაცვა. ეს განსაკუთრებით ეხება განათლებულ პირთა და სახელმწიფო მდილწავთა მეტყველებას. ყუყრობ, სასურველი იქნებოდა ეს კარგი მაგალითი ჩვენც გავგუივალისწინებინა ცნობილი გამთქმას - „მთხარო, ვინ არის შერი მგეუბარი და გეტყუი, ვინ ხარ შენ“ ხომ ადვილად შეგეოილთა ჩვენაც ცდილით ასეთი გამთქმას - „მთხარო, რენით საუბრობ შენ და გეტყუი, თუ რა ხარ შენ“.

ბიბლიოგრაფია:

1. Brown G., Yule G. Discourse Analysis Cambridge Textbooks in Linguistics. 1986.
2. Crystal D., Derck D. Investigating English Style. - London: Longman, 1979.
3. Quirk R. et al. A Comprehensive grammar of the English language. - London and New York. Longman, 1985.
4. Rodriguez R. Au Education in Language, ერებულში Michaels L. ^ Ricks. Ch. The State of the Language.
5. ბ. ჯორბენაძე - ქართული დიალექტოლოგია. „მეცნიერება“, თბილისი, 1989.

ენა მითსა და ბარისა იმერული ლექსიკიდან

ბურად არ იტყვიან... მამის გარდვალს ვერ შობა?.

7. გულზე მოწევა - წყნა, განცდა რამესი. არ დეიჯერე აფერი და ახლა ადარ მეწევა გულსზე.
8. მზემარაგახანაკა თვალბი - მცხუნერე შეუდლის მწველი მზუა. აწი რაღას წახვად მსუმ გარაგახანაკა თვალბი?.
9. გადამბრუნებელი სიტყუა - საყვედური. - ერთი გარამბრუნებელი სიტყუას არ კორინბის და არც ქე იცის რამე?.
10. მწყერი დავითოს ნაყანებში - გაბრახება გადაუვლის, დამწვიდებდა. (ტყულისხმება: ბრბენს მწყრის დასაჭერად, დრო გავა და გაბრახება დაიწყებდა. აუთ მთუდა გულს, ასე უთხარო: წაი, ბოძია, წყერი დეიჯერე ნაყანებში-თქვა).
11. ქვას ავიტებს - დიდი ქურდი. - ქვას რო შეხვადედა, იმასაც ავიტებს. წახვადესი ფექრობდა, იმსო გამბოთ ასე ქურდი იყო იმხანე, ქვას ავიტებდა?.
12. დიდნო ჩაღობა - გასაკანის ამინ-

- ცემა, გამოუვალ მდგომარეობაში ჩაყენება. - დიდნო ჩაღობა, მარა მამაც დეიჯერე ხე-ლიდან.
13. ღვინის გადამბრუნება - თითქმის გამოხიზნულია მთვრალი კაცისა. - გამთოხხულბას რო დეიჯერებს კაცს, ე არც თვრალს და არც ფხიზელს. გარობრუნდა დღისთახლა, გამთოხხილებს აწო, ეტყუი.
 14. ყელი-ყელში გადამბრუნება - იანყარ-თებურელის წყაყრზე ოტყენა: - იანყარ-თებურელი ყელი-ყელში რო გარადებს, სამი დღის შემს და წყალი სახში უნდა გაქონდეს მისწადებულთო? ეი, ეს დრო შეხადლთა მეტსმეტად ყინვანი და თოვლიანი იყოს.
 15. ჩემს ჭირს მიწვა არ აქცევს - მეტად მთოვრისხლება. მთი კარა, ჩემ ჭირს მთაწე არ აქცევს ჩემს რძალთ? (ირის).
 16. ძვილიმტკიხელი წყალი - ოინაე შემობარი, ნელ-თბილი წყალი. - სეაღმტკიხლია ე წყალი, აწი ეთვარებს თავის დასაბანათ.
 17. ძალი საწყვეტურიდან რას გოცინას - დიბრებული არავფერა, წახვადესი მთსაბრავს ევრავნს ევრავერს ნახავს. - გამთოხხურე კარი და წაბოთ, ძალი საწყვეტურიდან რას გეცინას.

„ვეფხისტყაოსანი“ რომორც სათაური სემიოტიკური თეოლოგიის

„ვეფხისტყაოსანი“ ავტორისეული სათაურია. ამას მოქმედების პირობის ვეფხისტყაოსანი, რომელიც (აქვე ვადა-მქონა) მიერ წარმოდგენილია ავტორით ფორმით, ხან, ზამთრამდის დასაწყისი პირველი ამო და სასმენლად შევნიშობ სწავლისათვის მოზარეთათა. ტაროელს და ნესტან-დარეჯანს ვეფხისტყაოსანობით უხმობენ. და ხანაც: ჰქ. დასაწყისი პირველი. ამბავი სპარსული რუსთველისაგან ქართულად ნათარგმანები, რომელსა ვეფხისტყაოსანად უხმობენ. „ტაროელისა და ნესტან-დარეჯანის მიჯნურობა“ გარანტად. ამასვე მოქმედების რუსთველის თანხმობით ინტერპრეტაციის მიერ პოემის ტექსტში ჩართული სტრიქონი, რომელიც მრავალ ხელნაწერში იკითხება და ან „ვეფხისტყაოსანის“ სათაურის შემთხვევაში მოქმედი გარანტების ერთგვარი გალექსილი კონტრამანაცია ან სხვა. უცნობი, მაგრამ უკვე კონტრამანერული სათაური აქვს წყაროდ: „პირველ თავი დასაწყისი ნათქვამია იმ სპარსულად, უხმობთ ვეფხისტყაოსანობით.“ („ვეფხისტყაოსანის ხელნაწერითა გარანტები“, ნაკვეთი პირველი, თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, 1960, გვ. 1-2; ხაზგასმით კველდენ ნიშნა - მქ.)

„ვეფხისტყაოსანი“ სამიჯნურო-სარანდო თხზულებაა, რომანტიკული პოემა და უნდა ვადაართო, რომ ამ ტიპის პოემათა დასათაურების პრინციპისა და ტრადიციის პოზიციიდან, ის აშკარა ანთიმოლოია.

რომანტიკული პოემის საგანი მიჯნურობის (სიყვარულის) ისტორიაა, რაც თავისთავად გულისხმობს ორი მოპირისპიერ სექსის პერსონაჟის, შეყვარებულის ქალ-გოგონის არსებობას. სწორედ მათი სახელები ფიგურირებენ ნაწარმოების სათაურში, უფრო ზუსტად, ნაწარმოების სათაურ მათი სახელებისგან შედგება: **სპარსული ლიტერატურა** - ონსორი (960-1040) „ვამეყ და აზრა“, „მა-

ღბაპრ და ათნ ალ-ჰაიათ“; გორგანი (XI ს.) „ვისი და რამისი“; ნიზამი (1141-1209) „ხოსროუ და შირინი“; ხაჯი ქირმანლი (1290-1355) „ჰუმი და ჰუმაუნი“, „გული და ნიურუსი“; ამირ ხოსროუ დეჰლევი (1253-1325) „შირინი და ხოსროუ“; სელმან სავევი (XIII-XIV სს.) „ჯემშიდი და ხურშიდი“; ჯამი (1414-1492) „თუსუსი და ზოლიხა“, „სალმანი და აბალი“; და სხვ. **თურქულენოვანი ლიტერატურა** - ალი-შერ ნაუი (1441-1501) „ფარჰადი და შირინი“; ოუსუფ სინან გერმანი შეიხი (1371?- 1431?) „ხოსროუ და შირინი“; აჰმედი (1329-1412) „ჯემშიდი და ხურშიდი“ და სხვ. ქ-

რუსთველი - ნიზამი

(ნარილი პირველი)

როული ლიტერატურა - თეიმურაზ I (1589-1663) „ოიოუბ-ნილიხანთან“; ხანლუხური „აბესალიმ და ეუედი“; **ფრანგული ლიტერატურა** - კრეტენ დე ტრუა (XII ს. მეორე ნახევარი) „ერეკი და ენიდა“, ხალხური (XIII ს. დასაწყისი) „ოკასენი და ნიკოლეტი“; **გერმანული ლიტერატურა** - გოტფრედ შტრაზბურგელი (XII-XIII სს.) „ტრისტანი და ისოლდა“; და ა.შ. და ა.შ.

„შეყვარებული წყვილის სახელების სათაურად გამოტანა რომანტიკული პოემის დასათაურების უნივერსალური და შეუფერხებელი პრინციპია. შუა საუკუნეების ლიტერატურაში და ამით ის უპირისპირდება საგმირო-სარანდო ეპოსს, რომელსაც ჰქაყვს ერთი გმირი, ვისი სა-

ხელიც იმავდროულად თხზულების სათაურიცაა.

რაკი ვეფხისტყაოსანი „ვეფხისტყაოსანი“ რომანტიკული პოემაა, სამიჯნურო-სარანდო თხზულებაა (და არა საგმირო-სარანდო). არის ადგილებლობა აიხსნას მიხედვით რუსთველის მიერ შუა საუკუნეებში საყოველთაოდ დაიკვირებული ტრადიციის უარყოფისა.

რატომ უწოდა „მთაი რუსთველმა თავის პოემას „ვეფხისტყაოსანი“ და არა „ტარიელი და ნესტან-დარეჯანი“? განიხილოთ სპარსული პოეტის ნიზამი განჯელის რომანტიკულ პოემაში „დული და მაჯუნენი“ (1188) არის ერთი, სემიოტიკის პოზიციიდან განსაკუთრებით საყურადღებო ეპიზოდი (რომლის აქ მოქმედი პოეტის მიერ ნათარგმანი, ჩემი თხზვით, შესაძლებელია აკადემიკოსმა მაგალით თოდუამ წერტილად „ნიზამი, დული და მაჯუნენი“ გამოქვეყნებული რედაქციით, მკორე გამოცემა, თეირანი, ჰაჯრის 1333 წელი, გვ. 166-167; რისთვისაც მადლობას მოვხსენებ:

გარდაცვლილი მამის დარტყმის შემდეგ მაჯუნენი კვლავ უდაბნოში დაუბრუნდა და ერთხელ ზეტილისას ნახა ერთგულების კალმით შექმნილი

„დული“ [და] „მაჯუნენი“ ერთად დაწერილი, ფრხილები კრა და ის ვარავი (ფურცელი) დახია, თითხონ (ე.ი. მისი სახელი „მაჯუნენი“ - მთა) დაძნა და ამხანავი გააფუტა (წაშალა).

[ამისგან] შემხედვარეებმა ჰკითხეს: რა გონიერებაა (რა შეხედვლება, მოსახერხება) რომ ორისაგან ერთი [ქრებ, მკორე კ] რჩება უპასუხა: სჯობს, თუ რა-

ეკამი უგულვებელიყოფილი იქნება, ნენ ორისგან ერთი რაჟამი იაკარ იქნება და მხოლოდ ერთი დარჩება.

როცა მიჯნურს კეთილ განხილავს, სატრფო მისგან გარეთ გამოეცილება (ე.ი. მიჯნურში სატრფოა ნაბუღებელი მთა).

უთხრეს: რატომაა, რომ ამაში ის დაკინებულა (დახეულა).

შენ კი თვალსაჩინოდ ხარ უპასუხა: ჩემთვის (ჩემი აზრით) კარგი არაა,

რომ მუ გულად ქვეული ტენიად ვიქცე-
ის კი - კანად.

სჯელობს, მე სატრფოს ნილბაი ვიყო
ან ტენის ირგველი კანი ვიყო.

(ამ ადგილის პოეტური თარგმანი იხ. ნიშანი განვლელი
„ლეილი და მაჯუნური“, სპარსულიდან თარგმნა მაგალი თოდუ-
ამ, თბილისი, ნაკადული, 1986, გვ. 137)

ნიშანი მაჯუნურის საქველითა და მსჯელობით შედგევი
თეთრის მანტიურსაცაის ახვანეს; სახელი არის ნიშანი, აღმნი-
შნელი, რომელსაც გააჩნია აღსანიშნი (+ პიროვნება ან - პი-
როვნება; ორი (სხვადასხვა) სახელის ანუ ორი (სხვადასხვა)
ნიშნის არსებობა გულისხმობს ორი აღსანიშნის არსებობასაც,
მაგრამ თუ ორი აღსანიშნი შეგროვდება და იქცევა ერთად, მა-
შინ ამ გაერთიანებული, ერთად ქვეული აღსანიშნისთვის ორი
აღმნიშნელი შედგებოდა და ორიდან მხოლოდ ერთი ნიშანი
(სახელი) უნდა დარჩეს. ორი აღსანიშნის გაერთიანებისას,
ერთარსად ქვევსია, თუ ეს პროცესი სიყვარულის ძალის ზე-
მოქმედებით ხდება ერთი ნიშანი კი არ მოსპობს, არამედ მხო-
ლოდ დაფარავს მთორეს და იქცევა მის ხელად გარსად, ხო-
ლოდ მთორე, შთანთქმული, გაავრცელებს თავის, გარეშე თვა-
ლისთვის უხილავ, არსებობას, როგორც ამ გარსის ბირთვიც, და
ამ უხილავს ადარ ესაჭიროება საკუთარი ნიშანი, ის იგულის-
ხმობდა ახალი ხილული ოდენობის აღმნიშვნელში. მაგრამ ორი
სახელიდან (ორი ნიშნიდან, ორი აღმნიშვნელიდან), როდესაც
ისინი ორ თანაბარ ოდენობას, ამ შემთხვევაში, ორ სატრფოს
(შეყვარებულს) აღნიშნავდა, სიყვარულის ძალის ზემოქმე-
დების შედეგად ერთარსად ქვევის შემდეგ რომელს უნდა მი-
ენიჭოს ამ ახალი ოდენობის განთავსების ფუნქცია და რატომ?
რა უპირატესობა აქვს მაჯუნურის სახელს (ნიშანს) ლეილის
სახელიდან (ნიშანიდან) შედარებით? რატომ უღის მაჯუნური ლეი-
ლის სახელს (ნიშანს) და ტოეფის მხოლოდ თავისას, როგორც
ლეილის სახელს (ნიშანს) შექცევს და მაგულისხმებულს?
რატომ თვლის ის თავის სახელს სიყვარულით ერთარსად
ქვეული ხილული ოდენობის (გარსის) აღნიშვნისათვის სა-
კმარისად, რაკი სიყვარული თავისი არსით ბინარულია და
მხოლოდ ლეილის არსებობა აქცევს მაჯუნურს სატრფოდ, ასე-
ვე მხოლოდ მაჯუნურის არსებობა აქცევს სატრფოდ ლეილის,
მაშინ, როგორც მაჯუნურს სახელი გულისხმობს ლეილისას,
ასევე ლეილის სახელიც უნდა გულისხმობდეს მაჯუნურისას.
ასეთი ტოლობის არსებობის შემთხვევაში კი, ვერცერთი ამ
ნიშანთაგან ცალ-ცალკე ვერ დაფარავს მთორეს და ვერ აიღე-
ბს თავის თანზე ფუნქციას, გამოსიყვრულ იქნას ამ ბინარული
აბსოლუციის საერთო აღმნიშვნელი (ნიშნად).

მაგრამ ეს ამ შემთხვევაში, თუ მაჯუნური ისეთივე ნიშანი
(სახელი) იქნება, როგორც ლეილი, ლეილი და მაჯუნური კი
თვისობრივად და ფუნქციურად განსხვავებული ნიშნებია (სა-
ხელებია). ლეილის ფუნქციურად შესატყვისი ნიშანი (სახელი)
მაჯუნურისა არის ცალკე // კაისი, სახელი, რომელიც მას, ისევე
როგორც ლეილის, მისცეს დაბადებისას.

ყაისი // კაისის) ახალი ნიშანი (სახელი) მიეცა სწორედ
ლეილის გამო, ლეილის სიყვარულით შეპყრობილობის (მა-
ჯუნურ- არაბული ხომ სწორედ უპყრობილობის, შმაჯ ნიშნა-
ეს) აღმნიშვნელად და ეს ახალი ნიშანი (სახელი, ზედწოდება)
უკვე შეიცვალა იმ ფუნქციას, რომელსაც მოკლებული იყო ყა-
ისი // კაისი) - ლეილის მეტროფისა და სატრფოს ფუნქციას.

სწორედ ამიტომ, მაჯუნური, როგორც ნიშანი გულისხმობდა
ლეილის, ისევე როგორც გულისხმობდა ყაისსაც

(// კაისსაც) და ამდენად მისი გამოყენება,

როგორც დამფარავი ნიშნისა, სრულიად კანონზომიერი იყო.
ნიშანი იგივე სათარის უდევს საფუძვლად „ეუფისტყაო-
სანს“, როგორც სათარის.

ტარელი და ნესტან-დარეჯანი ფუნქციურად ერთგვარი
ნიშნებია (სახელებია), ისევე როგორც ყაისი // კაისი) და ლე-
ილი, ხოლო მაჯუნურის, როგორც ნიშნის (სახელის) ფუნქცი-
ური შესატყვისი რუსთველის პოემაში ეფვისტყაოსანია.

ეფვისტყაოსანი არის ტარელისა და ნესტან-დარეჯანის
ერთდროულად მგულისხმებელი ნიშანი (სახელი), რომელიც
როგორც გარსი ისე მოიცავს ბირთვის და წარმოადგენს სიყვა-
რულის ძალის ზემოქმედებით ერთარსად ანუ ერთ აღსანი-
შნად ქვეული ორი აღსანიშნის სრულიად მომცველ ერთ
აღმნიშვნელს. სწორედ ამიტომ არის იგი გამოტანილი პოემის
სათაურად.

ეფვისტყაოსანი მოყმე, ტარელი ასე უხსნის აეთანდლის
თავის ეფვისტყაოსნობას ნესტან-დარეჯანთან კავშირში:
648. რომე ეფვი მშენიერი სახედ მისად დამისახავს,
ამდ მიყვანი ტყაი მისი, კაბად მქმად მიმინახავს;
ნესტან-დარეჯანისადმი სიყვარულმა აქცია ტარელი ეფ-
ვისტყაოსნად, ისევე როგორც ლეილისადმი სიყვარულმა
აქცია ყაისი // კაისი) მაჯუნად.

ამიტომ მაჯუნური გულისხმობს ლეილის (და ცხადია, ყაი-
სსაც) მაგრამ არა პირქით, და ეფვისტყაოსანი გულისხმობს
ნესტან-დარეჯანს (და ცხადია, ტარელსაც), მაგრამ არა პი-
რიქით.

გენიალურმა რუსთველმა თავის შედევრს უწოდა არა
„ტარელი და ნესტან-დარეჯანი“, არამედ „ეფვისტყაოსანი“
ნიშანთა იმავე თეორიაზე დაყრდნობით, რომელიც ნიშანის პო-
ემაში ასეთი მწყობრი სისტემის სახით იქნა გადმოცემული,
მაგრამ პარადოქსია, რომ გენიალურმა ნიშანში თავის შედევრს
არ უწოდა „მაჯუნური“, თუმცა სწორედ ასეთი სათაურის ტექნიკა-
როვნად და კანონზომიერება დაამტკიცა მასწავლა და სათა-
ურად მისცა „ლეილი და მაჯუნური“ („მაჯუნური“ არა, მაგრამ
ადარც „ლეილი და ყაისი“), არ მიზნავს მას მთერევე შექმნილ
პერსონაჟის საქვილს.

ნიშანი პირველი იყო, ეინც „ლეილი და მაჯუნური“ დაწერა,
მისი პოემის გაკვლით და პასუხად (ნაზირად) აძირ-ბისიროვ
დებულებად (1253-1325) შექმნა „მაჯუნური და ლეილი“. მის შე-
დეგ „ლეილი და მაჯუნური“ ევრსების ავტორები იყენებ
სპარსულად - ქათუბი (XIV-XV), ჯამი (1414-1492), მესქინი
(XV), შაიფი (XV-XVI), შუბ საად ედ-დინ რაზვი ხაყი (XVI),
ჰელალი ბადრ ედ-დინ ატრაბაი (XV-XVI), ნესად ედ-დინ
ანუ სოჰაბი (XV-XVI), ცასემი (XVI), ჰუსეინ დემირი (ამ
ზემირი XVI), მირ მასუმ საფავი ნამი (XVI), ჰელაათ ულ-ლა-
პი (XVI), რუჰ ოლ-მანი (XVI-XVII), ქაშეფ შირაზი (XVI-
XVII), პინდუ (XVII), მირზა სადეფ ნამი (XVIII), სახიბი (XVI-
II-XIX), ყაი ხადი ქორსი), მესქინი ალი ცულაბი XVI დაპირი
XVII), მოლაჰემი (XVII) და სხვ სულ დაახლოებით 50 ევრსია:
თურქულად - ალიშერ ნაფი (1441-1501), ჰამდი (ქეღები,
1494-1513), ფუსლუმი (1494-1556)... ქართულად - თეიმურაზ I
(1589-1663)... და ა.შ. და ა.შ.

და არცერთ მათგანს არ მოსვლია აზრად, ნიშანის პოე-
მაში, ნეს მთერ ზემომოყვანილ ფრაგმენტის წაკითხვის შე-
დეგ, რომხად დაწერილი თავისი პოემის დასათავსებისას,
მოქცეულიყო როგორც მაჯუნური...
და როგორც რუსთველი.

მესუყო წონამდე იბეჭდებოდნენ ან მათონდელი ლიტერატურული წრის საქმიანობაში აქტიურად მონაწილეობდნენ, ასე ვთქვათ, ჩემი სტუდენტობისა და ბატონი ნიკოს რექტორობის ვაჟს: ნოდარ ღუმბაძე, არჩილ სულაკაური, შოთა შონიანიძე, მირის ფოცხაშვილი, მუხრან მაჭავაცხაძე, ნოდარ შამანაძე, ჯანსუღ ნიქაძე, რევაზ ინანიშვილი, რევაზ ჯავახიშვილი, ანა კლანდაძე, აკაკი ბაქიაძე, ნოდარ გურუშიძე, თამაზ და ოთარ ტოდარაძეები, ნახი კლასიანი, მელა კახიძე, თამაზ ჩხენკელი, სერაფიმოვი, ჯანსუღ ჩარკვიანი, ტარიელ ჭანტურია, გივი გემუჯვარი, ვახტანგ ჯავახიძე, ზაურ ბოლქვაძე, ნოდარ ჟღერასკირი, გიორგი ხუბაშვილი, რომან მიმინოშვილი, თენგიზ ბუაჩიძე, თენგიზ გოგოლაძე, როსტომ ბუჭინაშვილი, ნია აბესაძე, ტარიელ კეანჭლაშვილი, ზურაბ ჭუმბურიძე, მაგალი თოდვა, ზურაბ კაკაბაძე, შოთა ჩანტლაძე, ირაკლი არაბული, არლი თაყაიშვილი, ოთარ შალამბერიძე, ქარიშხლი კასარძე, ალექსი ჭინჭარაული, ნოდარ კიკვაძე, შალვა ჩიხუა, ზუგან ბარდაველიძე, ვახტანგ გოგოლაშვილი, ავთანდილ ბეგია, რევაზ თვარაძე, ვერან კლდიაშვილი, ვალერიან საღლიანი... ამ წრის ხშირი სტუმრები იყვნენ ლადო მრეღაშვილი, სილოვან ნარიშკინი, გივი ძნელაძე, ედიშერ ყიფიანი, სხეებიც მათი მწერლური ღირსების რეკლამების თაგს არ შეგაწყენო, ბევრი მათგანი სახელი არა მარტო საქართველოში, მსოფლიოც იმდენად კარგად არის ცნობილი, აღნიშვნა ზედმეტად მიმანია. ახლა რომ ვუკვირდები, ვრწმუნდები, ყველა მათგანში გადმოვიდა ბატონი ნიკოს სულის ნაწილი, შუქი, რომელსაც ჩაქრობდა არ უწერია.

მე აქ დავასახელო მხოლოდ ის მწერლები, უშუალოდ ბატონი ნიკოს „უბეში“ რომ დაფრთხილდნენ, მაგრამ ამ წრეში მისიული შემდგომი თაობები განა იმდროინდელი „პირველი სხივის“ გზის გამგრძელებლები არ არიან?

ბატონმა ნიკომ, ჩანს, ნათელმზიდიელურად განჭკრიტა „აწმყოში მომავალი, მარცვალში - ჯეჯილი და ჯეჯილის ქვევა ერის სულის დამაპურებელ ყანად. თუთ 1957 წელს გამოსული ჟურნალი „ცისკარი“ ნიკო კეცხოველის ნათელგებული „პირველი სხივის“ შემკვიდრე უფროა, ვიდრე საუკუნის წინანდელი, გიორგი ერისთავისული „ცისკრისა“.

„პირველი სხივი“ რომ დაბოვიდა, ბატონმა ნიკომ თავის კაბინეტში გუბნო და ასე დაგეგმიდურა (მაშინდელი მისი ნათქვამი გულზე მაქვს დაბეჭდილი: ერის ყველაზე დიდი საუჩვეუ არის ენა, ამიტომაც მისი გამდიდრება და დაცვა ერის მთავარი საზრუნავიაო, მწერალმა მთავარი უუნარდებმა წიორედ ამას უნდა მიაქციოსო, ქართული ენის სიმდიდრე ჩვენი მრავალსაუკუნეოანი ერის კულტურის, ჩვენი წარსულის ნაწყალობევი სიმდიდრეაო.

ბატონი ნიკოს სულში მჭობდა ბუნების ენის მესაიდუმლე მინდიაც და ქართული ენის მაღლის მაგალითიანი ოვიანე-ხო-სიმეს ფენომებიც. შემოხვევითი არ არის, რომ იგი ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის რეატომუქლის, ქართული ენციკლოპედიის მესეუერთა კომპრტაში შედიოდა და ჟურნალ „მნაიბის“ რედკოლეგიაშიც მონაწილეობდა, ყველგან ჭირი-სუფობობდა ქართული ენის და ლექსიკონს, ხალხში მოძიებული ბევრი საწვევაც თუთონ შეხიხნა მას, ყველა ჩვენი ნაკა-ლმარის ფრახიოლოგასაც გულისყურით უსმენდა.

ერთ საღამოს მათქვენი მისიმდროინდელი განწყობი-ლების ლექსი, რომელიც ასე იწყებოდა: „ცა მურწაცხებული, თუვები თაკარა...“ ბატონმა ნიკომ ცალკე გამიხმო და

მითხრა: კარგი ლექსია, მაგრამ პირველი სტრიქონი სცოდავს, ცასთან თევისი, მურწას სახელიც უნებლით მკვეთრად ისმის და გეგბ შეცვლილი სტრიქონი ასე შეცვლილად: „ხეცა ნაცრისფერი, თუვები თაკარა“. ომისდროინდელ ცას ნაცრისფერი უკუ მიუხადავა.

ბატონი ნიკო ჩვენს შემოქმედებას გულისყურის არც მერე აკლემბდა, როცა ის რექტორი აღარ იყო, ჩვენი კ-სტუდენტები „მნაიბისში“ მივიტანე ლექსი, რომელშიც ნათქვამი იყო, როცა გლეხი ჭაპანწყვეტა თბილისს აშენებდა, მვეუ მხოლოდ ნადრობით ერთობოდაო. აწყობილი ლექსი წაუკითხავს და დაუწუნებია. ჩაშალეთო, ეს სხეებმა კი არა, თუთონ მითხრა: გლეხისა და მეფის შორე დაბირისპირება ჩვენი ისტორიის გაყა-ლობისაო. ცამეტ მართალი იყო.

ერთობ მკაცრიაო... ამბობდნენ ბატონ ნიკოზე. მართლაც, მკაცრი ჩანდა ხოლმე, მაგრამ მისი სიმკაცრე მუდამ სამართლიანი იყო, რომელსაც დიდი სიყვარულიც ახლდა.

ნიკო კეცხოველის ძეგლშენებას მკვიდრულა და სახი-გალი მოღვევება დიდუბის პანთეონში პოვა, იქ, სადაც განი-სვენებს ბევრი მისნარად სულმნათი, მათ შორის რამდენიმე „პირველსხვილი“.

„პირველი სხივი“ სხეულით და სულით ახოვანი ამ ადამი-ანის გულმშვიობს ერთი სხვივა მხოლოდ, მისი დარგული მარად ცხოველმყოფელი ხის ერთი ტოტი...

ნიკო კეცხოველის სამხეოში მოსვლიდან ასი წელი გავიდა ჰოდა, ახლა მინც უნდა შეიკრიბოს უუნანდა-გაზოიებში მასზე დაბეჭდილი მოგონებები თუ ჰუბლიკაციები და აიკი-ნდოს ერთ წიგნად - დრო-გამის ნათელ სახსოვრად, ადამიანთა სულის გასახსოვრებლად, ჩვენს ერს ეს ანუამად ყველაზე მეტად სტირდება.

აბაბი გუგაძე

მსიკა მოგონება დიდ მესნიერსა და მოღვანეზე

კადემიკოსი ნიკო კეცხოველი სხვა ქართველ მეცნიე-როვან იმით იყო გამორჩეული, რომ მრავალმხრივს, სულ სხვადასხვა სფეროში მოღვაწეობას, ლამაზად უთავსებდა ერთმანეთს: იმის გარდა, რომ მთელი თაობები ჭკა-ვდა აღზრდილი ბიოლოგიის სპეციალითი, როგორც ამ და-რგის საწვლელთად ცნობილ მეცნიერს, მას ფეხით ჰქონდა შემოვლილი მთელი საქართველოს მთა-ბარი და ბრწყინე-ვლედ იცოდა ჩვენი ქვეყნის გეოგრაფია, იყო კარგი ფოტოგრაფი და მუდამ ფოტოფირზე აღებუდავდა ჩვენი ქვეყნის ენდემურ ცხოველ-მცენარეებს, კულტურის ძეგლებს, ლამაზ ხედებს, სანატრესო ადამიანებს, იყო ბუნების დიდი ქობავი და ხმა-ლომადიებული ენობიდა ყველას (თუთ ხელისუფლების წა-რმომადიებლებსაც), ეინც ბუნების უდიდრად ხელყოფას მო-იყადინებდა.

ბატონი ნიკო გახლდათ ქართული ზებირისტეციერების მო-ტრფიველ, მისი კარგი მცოდნე და ქართული მხატვრული სი-ტყვის ოსტატი. მისი სამეცნიერო თუ მხატვრულ-პოპუ-ლარული ოსხულებები: „ათოლიანი მთებში“, „ცხრათავალა მზის

ქვეშ". ამორბის არავფი არავგანინი", არსია-ნიდან მოედვარ, მომხარია", "მეცხრე მთაც გადავიარე", "კი-დევიც დაიზრდებიან" და სხვა მრავალი ლიტერატურული პორტრეტი თუ გეოგრაფიული, ან უნარის ლიტერატურის ძეგრვასი შენაძელია. საბერძნეთელი, ქართული საზოგადოებრიობა ამ შე-მიხვევაში არ ამოიხონდა უმადური და ბ-ნი ნიკოს ეს დევაწლი სათანადოდ დაავასა - 1975 წელს მას მიენიჭა რუსთაეელის სახელობის პრემია.

ბატონი ნიკო ბრძანდებოდა დიდი მეცნიერ-ორგანიზატორი და საზოგადო მოღვაწე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბევრი სახელოვანი და ღირსეული რექტორი ჰყავდა (სამწუხაროდ, არც უღირსნი აკლდნენ). ბატონი ნიკო ერთ-ერთი გახლდათ იმ ღირსეულთაგან. მან უდიდესი სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა. როგორც ახალი თაობის აღზრდელში, პედაგოგ-მეცნიერთა წინამძღოვარმა და საუკეთესო ორგანიზატორმა. საყოველთაოდ არის ცნობილი, რომ ბატონი ნიკოს თათნობით აღორძინდა

უნივერსიტეტის სალიტერატურო წრე, გამოცემა აღმანახი „პირველი სხივი“, რომლის ფუნქცილებზედაც დაფრთხილნობდა შემდგომი საქვეყნოდ ცნობილი მწერლები - პროზაიკოსები, პოეტები, კრიტიკოსები. მისი რექტორობის დროს დიდი ვასაქანი მიეცა პორტრეტ: ეწყობოდა საფეკულტეტო შეჯიბრებები, ლაშქრობები, სპორტული ოლიმპიადები. უნივერსიტეტის კედლებში აღიზარდა მრავალი ამირატსმენი, რომელთა სახელი არა მარტო საქართველოს, არამედ კავშირის საზღვრებსაც გასცდა. ყოველივე ზემონათქავესი სტეკალინისტთა კვლევის სფეროა, მე კი მხოლოდ „სოცია რამ მიხდა გავისხენი იმდროინდელი უნივერსიტეტის ცხოვრებიდან.

ბატონი ნიკო გამორჩეული გულისხმიერებით მიყრობოდა საქართველოს სასახლო რაიონებიდან დი მცირეუბოლი მთა-ხეობებიდან უნივერსიტეტში მოსულ ახალგაზრდობას. როცა თურმე ხელისუფლების მაცანმა ხელმძღვანელმა ამ „მიკრობიების“ გამო უსაყვედურა, ბ-ნი ნიკოს უთქვამს: ამ კუთხეების მცხოვრები ერთი უნივერსიტეტდამთავრებული გასატარის ჟამს ასი კაცის საქმეს გააკეთებს.

ცხოვრებულ ოთარ ლომისავე მამობოდა: მისადები გამოცდები როგინადა ჩაებარე, მაგრამ რუსულში ჩაეჭიკრო გამოცხანე საბოუები, უნივერსიტეტის ეზოში გამოვიდა, ვეგავარ და ჩემსი სანუკერ შენობას გულდათაუქული შეეკურებ. ერთი მაღალი ტანის ინტელიგენტი მოვიდა, ვინაობა-სადაუარობა და აქ ყოფნის მიზეზს ვკითხა. ეუთხარა, რაც დამეპარა. „სამილი აქ“-ო და წინ გამიძღვა. შემიყვანა ერთ დიდი ოთახში, ვიჯალევი მოაყვანინა და უთხრა: ეს ემწეული სამხრეთ საქართველოდან ჩამოსულა, რუსულში „ორი“ მიუღია, სხვა საგნებში კარგი ნერწები აქვს, ჩემი პასუხისმგებლობით „ორი“. „სამი“-ად გადაუკეთეთ, რუსული კი აქ რომ მოვა, თქვენ ასწავლიეთო. მე მომიბრუნა: წადი ახლა და პირველ სექტემბერს ჩამოდი. თაგებრუნდაც ვეყოფილა გამოვიდა, ვერ გაგივრ, ან ეს კაცი იმი იყო, ან, სავითოდ, რა მოხდა. ვიჯალევი მომიბრუნენ: რაო, რა გუთხრა რექტორმაო? „რექტორმაო?“ და უკანვე შეებრუნდა: „ბატონი რექტორო, მართლა ჩამრაცხუა?“ „დამეკარგე უკედან და ჩამოდი პირველ სექტემბერს.“ ბატონი ოთარი უნივერსიტეტის

დამთავრების შემდეგ ერთ-ერთი საწუალო სკოლის დირექტორი ბრძანდებოდა...

პირადად მეც ამის მსგავსი ამბავი გადამხდა თავს ომის წლებში მძიმე ოჯახური პირობების გამო ფილოლოგიის ფაკულტეტის პირველი კურსის მეორე სემესტრში მივატოვე უნივერსიტეტი და ხუთი წელიწადი ჩემს მშობლიურ სოფელ შატალში მევატარე. იქ „კომიუნაწი“, ორმოციანი წლების ბოლოში ჩვენი ხალხის ერთმა ნაწილმა ბარში გადმოსახლება მოინდომა და მე გამოვიწვიეს „მოაგრობაში ადგილის გამასატანად“. იმ წლებში თბილისში ჩამოსული უნივერსიტეტის თეთრ კედლებს რომ შევაკვებოდი ხოლმე თვალს, სინანულით მძაფრი გრძნობა მეუფლებოდა, მაგრამ „ყველაფერი უკვე გეგინა იყო“, რადგან ოჯახსმოკიდებული და ძალაუნებურად ჩემს ბედს შეგუებული გახლდით.

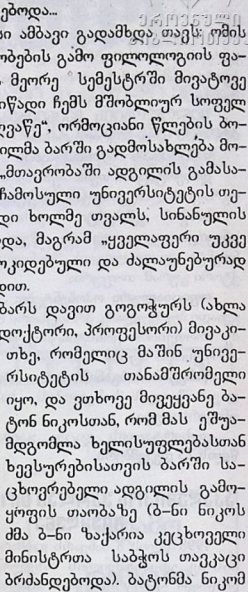
ამჯერად ჩემს ძველ მეგობარს დავით გოგუჭურს (ახლა ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი) მივაკითხე, რომელიც მაშინ უნივერსიტეტის თანამშრომელი იყო, და ვთხოვე მიეგვიყვანე ბატონი ნიკოსთან, რომ მას ეშუამდგომლა ხელისუფლებასთან ხეცსურებისათვის ბარში საცხოვრებელი ადგილის გამოყოფის თაობაზე (ბ-ნი ნიკოს მძა-ბნი ზაქარია კეცხოველი მინისტროს საბჭოს თავიკაცი ბრძანდებოდა). ბატონმა ნიკომ მომამინდა და მითხრა: მე გავიგე, რომ შენ კარგი სტუდენტი ყოფილხარ, ჩამოდი პირველ სექტემბერს და სწავლა განაგრე მე რაც შეეხება ხეცსურებს, სჯობია იქვე დარჩნენ, ცოტა კიდევ გაატარეონ და მერე, ალბათ, მთავრობა მიხდავსო. ასე, ჩემთვის სრულიად მოულოდნელად შემიცვალა ბატონმა ნიკომ მომავალი ცხოვრების გზა...

რექტორ ნიკო კეცხოველს, სიმკაცრის გამო, ვმღუროდნენ. ღეთისა წინაშე, მართლა, მკაცრი რექტორი იყო, მაგრამ ეს თითარათ უნივერსიტეტი სიმკაცრე უნივერსიტეტის სახელსა და მომავალი თაობის ღირსეულ მოქალაქეებად აღზრდას სჭირდებოდა. გარემოებისა და მიხედვით ბატონი ნიკოს დანაშაულის მიტეგება და გულმოწყალება გამითინდაც არ უჭირდა და არც ოუმორის გრძნობა აკლდა: ერთ-ერთი სასამართო არდადეგების დროს, ოურიდელი ფაკულტეტის სტუდენტმა გელა ლიქიკელმა თითინებურად „გაიგარძალა“ არდადეგები, ხეცსურთადაც გვიან ჩამოვიდა. ბატონმა ნიკომ დანაშაუნი იგი და მკაცრად მოჰკითხა დაგვიანებისათვის. გელამ ხეცსურეთის მძიმე ზამთარი მომიხსნა: წელამდე მოითვა და ვერ გამოვიღწიეთ. ბევრა და მტკუნებ, გუშინ ფასანაურში ვიყავი და თოვლი, გველა-ბევრი, მუხლამდე იყო - წარბი შეიკრა რექტორმა. ბატონი გელა ტანმორჩილი და ენამახვილი კაცი გახლავდა და არც აქ დაინახ: ბატონი ნიკო, თოვლი ფასანაურში თქვენთვის თუ მუხლამდე იყო, ხეცსურეთში ჩემთვის ხომ წელამდე იქნებოდაო. რექტორმა დიმიდი ვეღარ შეიკავა და: წადი, წადი, გაატარებ, უტყობა, შენგან კარგი ოურისტი დადგება, ოულდნ საკვლეოდ გამოიფრთხილდით...

ქმ, როგორ სჭირდება დღევანდელ საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებს ნიკო კეცხოველსათვის მოამაგე თავდაუზოგავი, მკაცრი და სამართლიანი რექტორები.

მე ნიკო კეცხოველი იმითმე კი არ მიყვარს, რომ მან მეცნარეთა ფესვთა სისტება მასწავლა, მე იგი იმითმე მიყვარს, რომ მან პირველმა მიხევიანა წიწაზურში ობელისკთან და ამისხნა, რატომ ვერ მოკლეს წიწაზურთან ილია ჭავჭავაძე.

ნიქოარ დუხაბაძე

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ფილოლოგიის მეცნიერებათა დარგის P10.02 C №4 სადისერტაციო საბჭომ (თავმჯდომარე პროფ. ვ. კვარაცხელია) მაინა

ფილოლოგიის მიმდინარებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხი თიბოზაზ ვანცაძეას

დისერტაციის თემა: აფხაზეთის ისტორიო-ოგრაფიის ლინგვისტური საფუძვლები.

საბჭოს გამგებნი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტ, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი გურამ თოფურია.

ოფიციალური ოპონენტები: პროფესორი გენადი ბურჭულაძე, პროფესორი იტა კახაძე, პროფესორი კონსტანტინე ჯრელიაშვილი, პროფესორი ზურაბ შაპასკარი.

წამყვანი ორგანიზაცია - თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

დისერტაციის დაცვა გაიმართა 1997 წლის 23 დეკემბერს.

აკადემიკოს პარკაბ თოფურიას მიიჯივნი

1998 წლის 8 იანვარს გაიმართა თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ახალი ქართული ენის კათედრისა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის არნ. ჩიქობავას სახელობის

ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ერთობლივი სამეცნიერო სესია მიმდინარე აკადემიკოს ვარლამ თოფურიას-სოსტენისადმი

სესიაზე მოხსენებები წაიკითხეს დ. მელიქიშვილმა, გ. ბურჭულაძემ, ე. კოშირიძემ, შ. აფთხილიძემ, ვ. გავრულიაშვილმა, ნ. ჭუმბურიძემ, ქ. დათუკიშვილმა.

ბ. ჯორჯანიას საზოგადოების IV სამეცნიერო კონფერენცია

1997 წლის 25-26 დეკემბერს არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სხდომათა დარბაზში გაიმართა ბ. ჯორჯანიას საზოგადოების IV სამეცნიერო კონფერენცია მოხსენებათა სიმრავლის გამო კონფერენციის დღის წესრიგს საქმოდ გადატვირთული იყო სამწიფო კონფერენციის გეგმით გათვალისწინებული ყველა მოხსენების მსმენელს არ მოხერხდა.

კონფერენციაზე საქვეყნოდ ცნობილი მეცნიერების - ქ. ლომთათიძის, ალ. ჭინჭარაულის, თ. თოფურიას - გვერდით საინტერესო მოხსენებები წაიკითხეს ახალგაზრდა ენათმეცნიერებმა: ნ. ჯორჯანიამ, ნ. შარაშენიძემ, დ. ციხელაშვილმა, ი. ლუტიძემ, ქ. კოსიტაშვილმა, ნ. ტონიამ და სხვებმა. სულ კონფერენციაზე წაკითხულ იქნა 26 მოხსენება ზოგადი ენათმეცნიერების, ქართველური და მთის იბერულ-კავკასიური ენების სტრუქტურისა და ისტორიის საკითხებზე. კონფერენციის მასალები გამოქვეყნდა.

1997 წლის 23 დეკემბერს მეცნიერების სახელობის დასავლურ ენათმეცნიერების სახელმწიფო ინსტიტუტში ჩატარდა ამ ინსტიტუტისა და სასაქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ე. წერეთლის სახელობის ადმინისტრაციის მიერ ორგანიზებული ერთობლივი საერთო სხდომა. მიმდინარე ადმინისტრაციის ენებისა და ზოგადი ენათმეცნიერების თვალსაზრის მიხედვით გრიგოლ (გივი) ნახუცრიშვილის დაბადების 75 წლისთავისადმი.

შესავალი სიტყვა წამოთქვა ინსტიტუტის რექტორმა, პროფ. ი. მოსიძემ. გ. ნახუცრიშვილის სამეცნიერო და პედაგოგიური მოღვაწეობის შესახებ მოხსენება წაიკითხა ქართული ენის კათედრის გამგე ქ. ლომთათიძემ. მოხსენებებით გამოვიდნენ მეცნიერის კოლეგები და მეგობრები: აკად. თ. გამყრელიძე, აკად. წ. კ. მ. ანდრონიკაშვილი, აკად. წ. კ. ა. გვებაძია, პროფ. ვ. ახალაია, პროფ. თ. ჩხეიძე, პროფ. დ. ლ. შქაძე, პროფ. ზ. ჭუმბურიძე, დოც. კ. კალანდარიძე, თ. ჩიგოვანი, წაიკითხეს ორანში საქართველოს კლასის პროფ. ჯ. გიუნაშვილის მიერ გამოქვეყნებული წერილი სხდომის მონაწილეებისადმი.

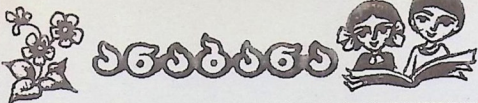
აღინიშნა, რომ დასავლურ ენათა და კულტურათა სახელმწიფო ინსტიტუტში უკვე ტრადიციულად იქცა ამ ინსტიტუტის ყოფილ თავმჯდომარეთა ხსოვნის აღსანიშნავი სხდომები გამოითქვა მოსაზრება, რომ მნიშვნელოვანი იქნება, თუ გ. ნახუცრიშვილის ნაშრომები შეიკრიბება და ერთად გამოიცემა.

ჩ. შენა ჩიქო...

ენობრივი პოლიტიკის მართული "გაბალითი"

ორფივისი და ევრილიკა

(მეცამეტე ნაწილი)

შეიდი დღე-ღამის განმავლობაში იჯდა ორფევისი სტიქსის ნაპირას, აუღერებდა სევდიან ქანრს და მისტიორლდა ორგ ზის დაკარგულ მეუღლეს. ყველა ცდა რომ ამო გამოდგა, მერვე დღეს ორაკიაში დაბრუნდა და სამშობლოში განავრძობდა გლოვას.

1. ენაში არსებობს სიტყვები, რომლებიც ორი სიტყვის შეერთებით არის მიღებული. ასეთია, მაგალითად, დღე-ღამე ამ შემთავრთებულ პატარა ხაზს დეფვისი ეწოდება. ის „და“ კავშირს ცვლის. ეი. დღე-ღამე ოფევა რაც დღე და ღამე

შემდეგ წინადადეგებში მოძებნე სიტყვები, რომლებიც დეფვისით უნდა იწერებოდეს და შეავსე ცარიელი უჯრები.

ა. ორაკიაში ცხოვრობდა მოსიყვარულე ცოლქმარი.

□□□ - □□□□□

ბ. მათი ბედნიერებით მთაბარი ხარობდა.

□□□ - □□□□

გ. ევრილიკეს დაკარგვამ ორფევისს ხელფეხი გაუქვა.

□□□ - □□□□

შემცნაბითი თამაში მართული ენის სახალისო ფონეტიკის, ბრამატიკის, ლემსიკოლოგიისა და სტილისტიკის ელემენტებით.

დ. მომღერლის სეულამ მეფედლოფალი დაამწუნა.

□□□□ - □□□□□□□□

2. მაგალითის მიხედვით ისრით დააკავშირე სიტყვები, რომლებიც დეფვისით იწერება.

<p>დღედა და დანა ერბო დიღა</p>	<p>სალამო კეერცხი ჩანგალი ძმა შეილი</p>
--	---

3. დასრულდა მთი ორფევისსა და ევრილიკეზე შენ როგორ დაამთავრებდი ამ ამბავს? იქნებ რამეს შეცვლიდი ან დაამატებდი?

მოქვსიხიომ პატარას

პატარა ალექსანდრემ „სემიჩკა“ მოითხოვა.

- „სემიჩკა“ როგორ არის ქართულად? - ჰკითხა დედამ.

ალექსანდრე დაფიქრდა და უპასუხა:

- მხემიჩკა...

* * *

ზღვიდან დაბრუნებულ გიორგის ჰკითხეს:

- ცერვა ისწავლე?

- კი, ოღონდ კამერული, - უპა-

სუნა გიორგიმ, რომელიც მხოლოდ გასაბერი კამერით ბედავდა ზღვაში შესვლას.

* * *

- საბავშვო ბაღში რძეს გასმევენ? - ჰკითხეს პატარა ნიკოს.

- კი, მაგრამ იქ კაკოს ეძახიან.

გამოსანები

გამოცან, აბა, ვინ ვარ, ამას ფიქრი სჭირდება.

ყველა ასო მე მეკუთვნის, დაეაღაგე რიცხედა.

* * *

ყველასათვის საჭირო ვარ, მთქმელია თუ მკითხველი, ხმოვანი ვარ ჭეშმარიტად, ანბანში ვარ პირველი.

* * *

მარცხნივ მიხის ასო ანი, მარჯვნივ კოდევ - განი, იმთ შორის მე ვბინადრობ, მეწოდება...

* * *

ამ თანხმონანს ყელში ვამბობთ, შეგიძლია ყველასა, უცხოელებს არ გამოსდით, იტყუავენ ენასა.

